

This project is funded
by the European Union

Profilul participării civice în procesul decizional în satul Tohatin

Studiu sociologic

Tohatin 2020

Dezvoltarea
Societății Civile
la nivel local în RM

Acest studiu a fost elaborat cu sprijinul financiar al Uniunii Europene în cadrul proiectului ***Sporirea participării civice în procesul decizional în satul Tohatin***. Conținutul acestuia este responsabilitatea exclusivă a Proiectului și nu reflectă neapărat opinia oficială a Uniunii Europene.

Mulțumiri se aduc tuturor participanților la acest studiu și celor care au oferit suportul necesar pentru completarea chestionarului.

Datele și constatările prezentului raport de evaluare inițială reflectă opinia participanților la studiu, autorul asumându-și responsabilitatea pentru interpretările și concluziile studiului.

CUPRINS

Lista figurilor	3
Introducere.....	4
Metodologia studiului	5
Conștiință și comportament civic în satul Tohatin	7
Procesul decizional: percepții și atitudini ale populației	13
Comunicarea dintre Autoritatea Publică Locală și populație	17
Transparența Administrației Publice Locale din perspectiva populației	25
Modele, tendințe și bariere în participarea civică la procesul decizional	27
Concluzii	31
Recomandări	32
Anexe	33

LISTA FIGURILOR

- Figura 1:** Structura eșantionului după vârstă și sex, %
- Figura 2:** Structura eșantionului după nivelul de instruire și ocupație, %
- Figura 3:** Semnificația valorilor universale, %
- Figura 4:** Indicele mediu de apreciere a valorilor
- Figura 5:** Importanța valorilor civice după vârstă, %
- Figura 6:** Importanța valorilor civice după statutul economic, %
- Figura 7:** Frecvența confruntării cu problemele din comunitate, %
- Figura 8:** Indicele mediu al frecvenței problemelor din comunitate
- Figura 9:** Actorii cu care localnicii discută despre problemele comunității, %
- Figura 10:** Implicarea localnicilor în soluționarea problemelor comunitare, segregată pe sex și vârstă, %
- Figura 11:** Implicarea localnicilor în soluționarea problemelor comunitare, segregată pe statut economic, %
- Figura 12:** Modalități de implicare, justificări ale neimplicării în rezolvarea problemelor, %
- Figura 13:** Satisfacția față de traiul din localitate, după sex și vârstă, %
- Figura 14:** Importanța participării la procesul decizional în percepția localnicilor, %
- Figura 15:** Importanța participării la procesul decizional per sex și vârstă, %
- Figura 16:** Frecvența implicării în procesul decizional per sex și vârstă, %
- Figura 17:** Frecvența implicării în diverse evenimente legate de procesul decizional, %
- Figura 18:** Modalități de implicare a localnicilor în procesul decizional, %
- Figura 19:** Percepția respondenților despre măsura luării în considerație a opiniei lor, %
- Figura 20:** Nivelul de interes al localnicilor despre activitățile APL-ului, %
- Figura 21:** Nivelul de interes al localnicilor despre activitățile APL-ului, după sex și vârstă
- Figura 22:** Nivelul de informare al localnicilor despre activitățile APL-ului, după sex și vârstă, %
- Figura 23:** Sursele de informare despre activitățile APL, %
- Figura 24:** Sursele de informare a localnicilor, %
- Figura 25:** Sursele de informare despre activitățile APL, per grup de vârstă, %
- Figura 26:** Timpul anunțării despre activitățile demarate în cadrul APL, %
- Figura 27:** Timpul anunțării despre activitățile din cadrul APL, per sex și vârstă, %
- Figura 28:** Locul anunțării despre activitățile din cadrul APL, per sex și vârstă, %
- Figura 29:** Reacția localnicilor la invitația APL, per sex și vârstă %
- Figura 30:** Interesul personal despre activitățile APL, per sex și vârstă %
- Figura 31:** Interesul personal despre activitățile APL, după statutul ocupațional, %
- Figura 32:** Frecvența consultării unor acte ale APL, %
- Figura 33:** Reacția APL la solicitările localnicilor, %
- Figura 34:** Opinia respondenților despre transparența procesului decizional, %
- Figura 35:** Opinia respondenților despre transparența procesului de adoptare a deciziilor, %
- Figura 36:** Avantajele transparenței procesului decizional în viziunea respondenților, %
- Figura 37:** Imaginea „ideală” a APL-ului în conștiința respondenților, %

INTRODUCERE

Manifestarea spiritului civic în diverse circumstanțe sociale constituie pentru epoca contemporană un subiect destul de discutat. Interesul modest și slaba motivație a populației de a se implica în viața „cetății” a devenit o calitate intrinsecă naturii umane, deși lipsa implicării civice este antitetică democrației pe care o experimentăm. S-ar părea, și pe bună dreptate, dacă ne referim la filosofia platoniană, că tendința neparticipării civice la viața socială din comunitate are rădăcini ontologice – „nu toți cetățenii vor și nu toți cetățenii pot” să se implice civic. Probabil că perioadele precedente, care au făcut o divizare clară între clasele sociale, au inculcat în conștiința colectivă rolul și atribuția fiecărei clase, astfel încât, actualmente, este dificil de a responsabiliza cetățeanul pentru o atribuție pe care nu și-o poate însuși prin natura firii.

Experimentarea ideologiei comuniste timp de cinci decenii a transformat populația Republicii Moldova, destul de subtil, în două tabere cu filosofii de viață diferite: ideologii și proletariatul. Dacă în rândul primilor implicarea civică era esența ideologiei lor, atunci proletariatul a fost obișnuit să primească cu obediență imperativele conducătorilor, fiind convinși că aceștia știau ce trebuie să facă, când să facă și cum să facă. Deposdarea populației de dreptul de a se implica și a participa la viața comunității a transferat către clasa conducătoare responsabilitatea de a decide asupra viitorului lor. În consecință avem, acum contemporani, generații care substituie statului atributul de a le decide viitorul, chiar dacă epoca comunismului s-a consumat deja.

Aceste evenimente ale realității istorice au format contextul și modul de a gândi a populației moldovenești. Din acest considerent, problema implicării civice în diferite procese decizionale a moldovenilor nu cade sub incidența unei rațiuni intenționate, ci ea derivă din conștiința socială colectivă moștenită. Prin urmare, pentru a activa și a responsabiliza populația Republicii Moldova se impune schimbarea reprezentărilor și a percepțiilor colective prin conștientizarea și înlocuirea vechilor pattern-uri comportamentale cu drepturile și îndatoririle reieșite din statutul de cetățean.

Schimbarea conștiinței colective este un proces destul de laborios care presupune mult tact și conlucrarea deopotrivă a formatorilor de opinie și a populației. Însă pentru a interveni eficient în acest demers este necesar de a se studia: percepția populației despre implicarea civică și participarea la actul decizional; nivelul de responsabilitate și motivația pentru implicare; cauzele neimplicării; experiența inițiativelor de implicare în procesul decizional cu reușitele și dificultățile aferente. Stabilirea particularităților percepției implicării în procesul decizional de către populație permite proiectarea modului de intervenție prin sensibilizare, informare, responsabilizarea, simulare, experimentare, care sunt, de altfel, elemente esențiale în cultivarea spiritului și a culturii civice.

În această perspectivă a fost conceput proiectul *Sporirea participării civice în procesul decizional în satul Tohatin*; iar ca un prim pas a fost demarat un studiu sociologic care să releve profilul înțelegerii actului de participare civică la procesele decizionale din comunitate în rândul localnicilor.

Prezentul Raport constituie o bază analitico-informațională privind cunoștințele, percepțiile, atitudinile și comportamentul civic al populației satului Tohatin cu referire la implicarea în procesele decizionale la nivel comunitar.

METODOLOGIA STUDIULUI

Scopul studiului constă în analiza și evaluarea comportamentului civic al populației din satul Tohatin prin determinarea nivelului de cunoștințe despre problemele din comunitate și frecvența implicării în soluționarea lor, conlucrarea cu factorii decizionali reprezentativi din comunitate, gradul de informare despre deciziile și evenimentele administrative din comunitate, experiența implicării civice și necesitățile inerente unei bune participări civice la actul decizional.

Obiectivele pe care s-a focusat studiul în vederea realizării scopului propus sunt:

- Cunoașterea setului valoric al populației din satul Tohatin pentru a determina nivelul conștiinței civice;
- Determinarea specificului comportamentului civic prin raportarea la frecvența implicării în soluționarea problemelor și motivația acestei conduite;
- Stabilirea nivelului de interes și importanța actului decizional pentru populația satului Tohatin;
- Evaluarea gradului de informare al localnicilor despre deciziile luate de factorii decidenți din localitate;
- Analiza percepției populației despre transparența actului decizional la nivel de administrație;
- Identificarea explicației pe care o au localnicii vizavi de implicarea civică redusă în procesul decizional din localitate;
- Stabilirea modelului actual de participare în procesul decizional al localnicilor;
- Explorarea și determinarea măsurilor de motivare a populației în vederea sporirii gradului de participare civică la actul decizional din localitate.

Metodologia aplicată. Elucidarea subiectului vizat de acest studiu a fost posibilă prin aplicarea unei metodologii mixte, adică au fost combinate metodele cantitative cu cele calitative. Astfel, pentru estimarea nivelului de cunoștințe, implicare, informare și atitudini, a fost utilizată metoda anchetei sociologice în bază de chestionar (Anexa 2), iar pentru înțelegerea semnificației, acordată de către populație, implicării în procesul decizional din comunitate s-a recurs la metoda calitativă focus-grup (Anexa 1), din considerentul economiei de resurse pe care le permite și posibilității de a surprinde o gamă mai largă de opinii ale populației referitor la subiectul discutat.

Profilul eșantionului. Studiul cantitativ a fost realizat pe un eșantion neprobabilist constituit din 500 respondenți, dintre care: 38% au fost reprezentați de bărbați și 62% - de femei. Pe criteriul de vârstă, menționăm că în eșantion au fost cuprinse principalele grupuri de vârstă: tinerii (14-35 ani) - 52%; adulții (36-55 ani) – 33% și vârstnicii (peste 55 ani) -15 %. (Fig. 1)

Conform variabilei *starea civilă* eșantionul a inclus în 55% respondenți căsătoriți, în 33% - celibatari, divorțați – în 6%, văduvi – 4% și 2% - respondenți care se află în uniuni consensuale.

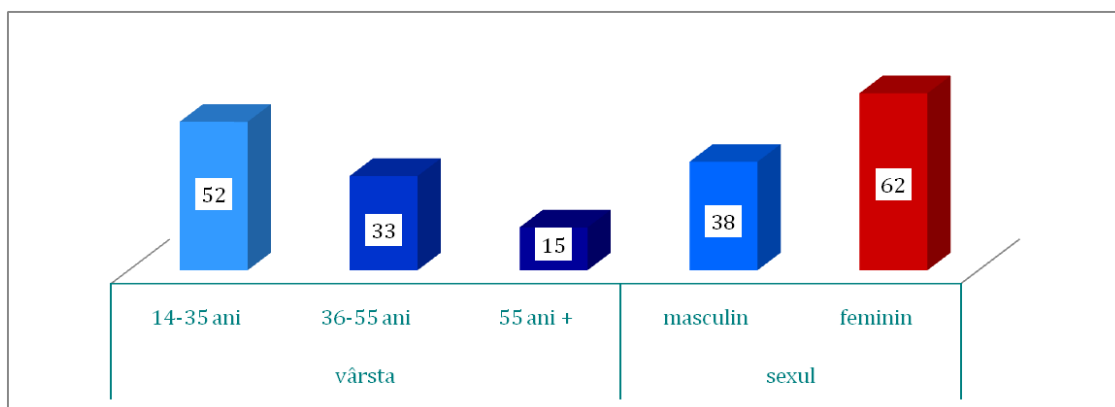

Fig. 1: Structura eșantionului după vârstă și sex, %

În funcție de variabila *nivelul de instruire* eșantionul a inclus respondenți cu studii superioare în 40%, cu studii vocaționale și profesionale – 27% și elevi – 33%. După *profilul ocupațional*, cei mai mulți participanți la studiu au fost angajații din sectorul de stat -27%; elevii -20%; angajații din sectorul privat – 16%; pensionarii, lucrătorii pe cont propriu, casnici și studenții au fost reprezentați sub 10%; celelalte ocupații nu au fost semnificativ reprezentate în eșantionul cantitativ. (Fig .2).

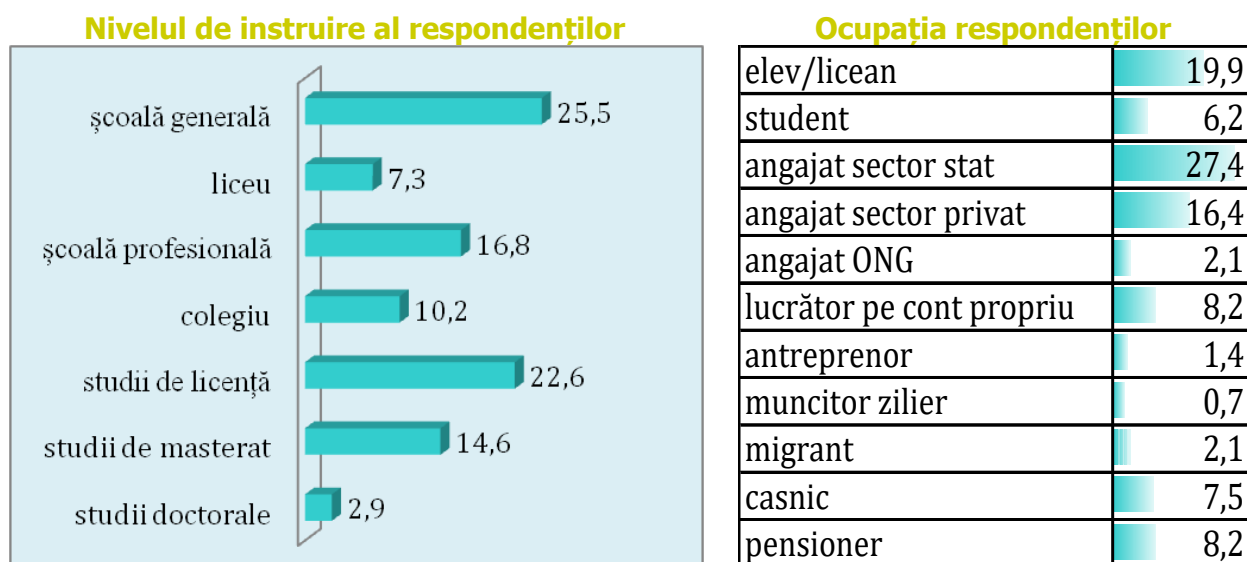

Fig. 2: Structura eșantionului după nivelul de instruire și ocupație, %

Studiul calitativ s-a bazat pe 3 focus-grupuri realizate pe cele trei categorii de vârstă reprezentative: tineri, adulți și vârstnici. Fiecare focus-grup a cuprins între 8-10 persoane și s-a extins pe o durată de 90-100 minute. În componența grupurilor au intrat persoane cu experiențe profesionale diferite, din diferite domenii, cu diferite funcții, tocmai pentru a se asigura eterogenitatea și diversitatea opiniilor.

Limitări ale studiului: Datorită declarării Stării de Urgență în 11 martie 2020 în contextul pandemiei de CoVid-19 cercetarea de teren a fost înlocuită cu cercetarea prin intermediul internetul. Astfel o parte din chestionare au fost realizate online prin procedeul autoadministrării, ceea ce a scăzut nivelul de reprezentativitate al eșantionului. Studiul calitativ a fost și el transferat pe platforma ZOOM și a fost adaptat în funcție de disponibilitățile și competențele intervievaților. Astfel, concluziile și opiniile participanților la studiu nu trebuie extinse în afara satului Tohatin.

CONȘTIINȚA ȘI COMPORTAMENTUL CIVIC ÎN SATUL TOHATIN

Participarea civică reprezintă o simbioză între acțiunea de implicare și de integrare individuală în raport cu acțiunea colectivă; adică implică atât o dimensiune subiectivă - aspirații, cunoștințe, atitudini, convingeri, cât și o dimensiune obiectivă – prin dinamica proceselor de acțiune. Pe această logică putem afirma că participarea civică face apel la conștiința civică și la conduita civică.

Ce presupune conștiința și conduita/comportamentul civic? Într-o accepțiune largă, conștiința civică reprezintă capacitatea intelectuală, afectivă și atitudinală de raportare la semnificația pe care o au evenimentele, faptele și acțiunile din societate. Prin urmare, este de la sine înțeles că conștiința civică nu este un dat înnăscut ci este finalitatea unui proces de dezvoltare a sferei cognitive, afective, volitive și sociale, deopotrivă. Cunoștințele, pe care le achiziționează individul, îi deschid orizontul și îi direcționează conduita, iar stările afective îl mobilizează pentru a urma această conduită. Însă, toate acestea pot fi zadarnice dacă individul nu simte nevoia de a acționa sau nu știe cum să-și integreze propriile intenții în acțiuni. De aici apare necesitatea exersării unor competențe, deprinderi și obiceiuri de comportare civică. Astfel, comportamentul/conduita civică reprezintă forma plasticizată a conștiinței civice în relațiile civico-sociale.

Pentru a explica tendințele din comportamentul civic al populației satului Tohatin, mun. Chișinău, am recurs la explorarea semnificației acordate unor valori universale (Fig. 3). Rezultatele obținute au relevat tendința localnicilor de a distinge între valorile propuse, astfel încât s-a conturat 3 clase de valori: valori individuale (familia și sănătatea); valori de afirmare socială și relaționale (studii, locul de muncă, condițiile de trai, siguranța socială) și valori civice (implicarea în procesul decizional din comunitate și comunicarea dintre APL și populație). Logica de ierarhizare a importanței valorilor dovedește a avea ca și raționament distanța socială, adică – cu cât valorile privesc direct persoana în cauză cu atât sunt mai importante și, respectiv, invers.

Importanța valorilor	foarte important	important	parțial important	neimportant	deloc important
familia	93	6,3	0,7		
serviciul	43,3	41,7	10,2	0,8	3,8
studiile	43,4	41,2	8,8	3,7	2,9
sănătatea	83,5	12,9	3,6		
condițiile de trai	58,7	36,2	5,1		
siguranța socială	52,5	36	10,8		0,7
implicarea în deciziile din localitate	24,6	51,5	17,9	3	3
comunicarea dintre autorități și localnici	34,4	48,1	14,5	1,5	1,5

Fig. 3: Semnificația valorilor universale, %

Calculând Indicele mediu¹ al aprecierii fiecărei valori pe diapazonul 1-5, unde valoarea minimă este egală cu 1, iar cea maximă cu 5, remarcăm faptul că valorile civice, deși sunt pe ultimul loc în aprecierea localnicilor – 4,1 și 3,9 (Fig. 3), totuși sunt dispuse, simetric, pe linia de demarcație dintre „foarte important” și „important”. Acest fapt conduce spre ideea că localnicii conștientizează importanța valorilor și conștiinței civice, însă acestea nu primează din cauza nesiguranței personale atât pe plan individual cât și social.

¹ Indicele mediu de apreciere se calculează prin media ponderată a valorilor scalei de măsurare.

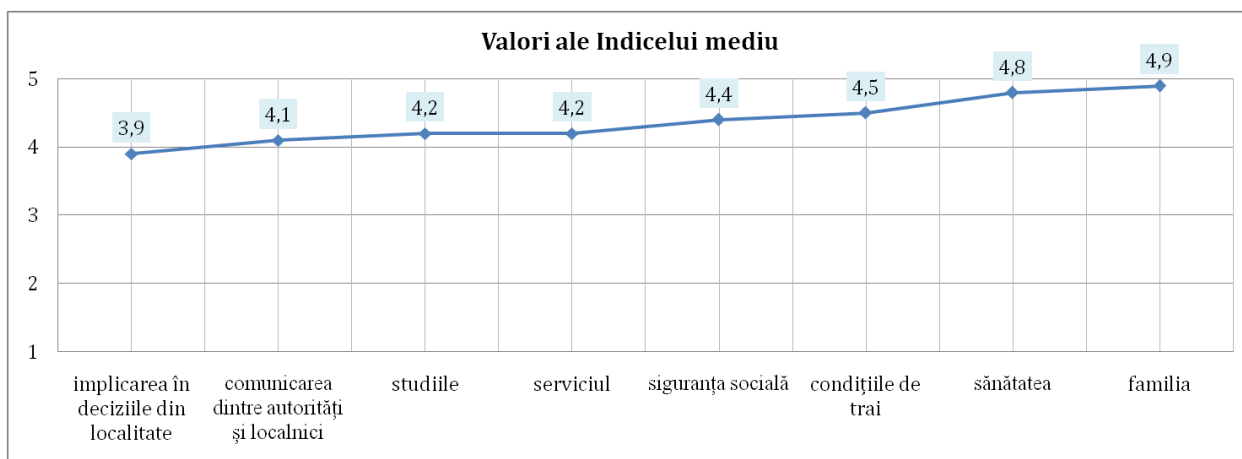

Fig. 4: Indicele mediu de apreciere a valorilor

În ceea ce privește strict importanța „implicării comunității în procesul decizional din localitate”, conform datelor socio-demografice, se creionează următorul tablou:

- i) nu se remarcă diferențe pe sexe;
- ii) pe categoriile de vârstă se înregistrează o tendință sub formă de curbă sinusoidală, adică spiritul civic este *important* pentru 3 din 4 tineri, pentru 4 adulți din 5 și pentru 3 vârstnici din 5 (Fig. 5). Această tendință nu este altceva decât reflexia fidelă a angajamentului, activismului și utilității sociale a fiecărei categorii de vârstă.
- iii) nivelul de instruire nu este semnificativ pentru implicarea civică;
- iv) statutul economic, conform ocupației, evidențiază 4 categorii de populație, pentru care implicarea în procesul decizional din localitate este importantă „sută la sută”; este vorba de antreprenori, angajații din ONG-uri, migranți și pensionari. (Fig. 6) Aceasta se explică prin faptul că mediul în care funcționează aceste categorii este unul dinamic, cu un nivel semnificativ de incertitudine, ceea ce determină planificarea traseelor de acțiune pentru a reduce sau diminua riscul incertitudinii. La polul opus sunt lucrătorii pe cont propriu, pentru care incertitudinea mediului/ contextului social se substituie hazardului, care le caracterizează ocupația.

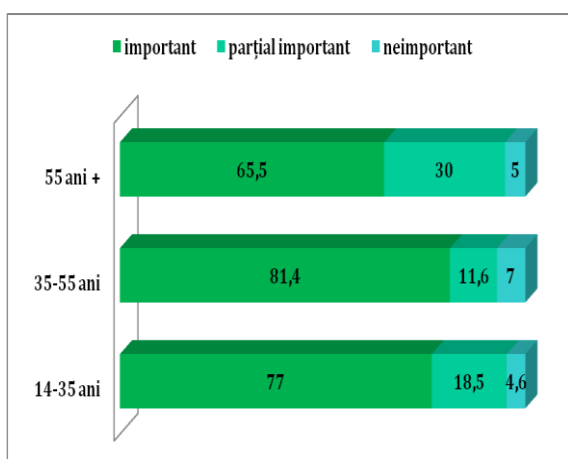

Fig. 5: Importanța valorilor civice după vârstă, %

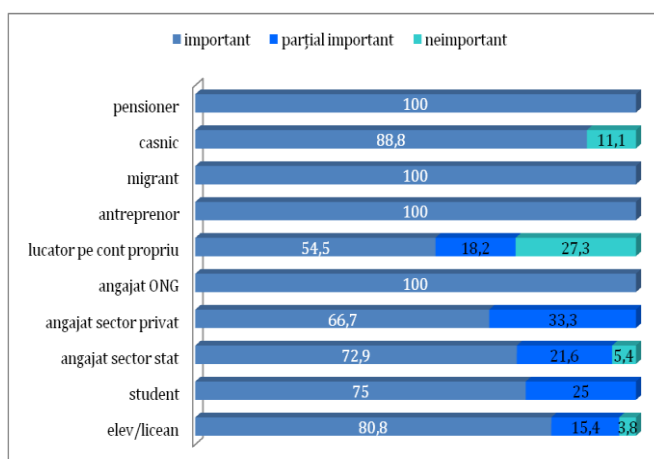

Fig. 6: Importanța valorilor civice după statutul economic, %

Mergând pe logica tradițională care susține că cetățeanul este mai puternic implicat civic cu cât este mai ancorat în problemele comunității căreia îi aparține, am decis să identificăm aspectele problematice din viața socială a localnicilor. Ideea este că frecvența confruntării cu problemele comunității îi motivează pe localnici să-și conjuge eforturile și să ia o decizie în vederea soluționării problemei, iar în consecință se consolidează spiritul civic.

Rezultatele studiului, pe acest subiect, indică faptul că serviciile medicale (42%), drumurile (39%) și corupția (30%) sunt primele 3 aspecte problematice ale vieții sociale cu care localnicii se confruntă *permanent*. *Deseori* crează situații problematice lipsa locurilor de muncă în localitate (43%), transportul public (41%) și, din nou, drumurile (40%). *Rareori* se întâmplă ca localnicii să aibă probleme legate de furt sau vandalism (49%), violență (46%) și criminalitate (44%). (Fig. 7)

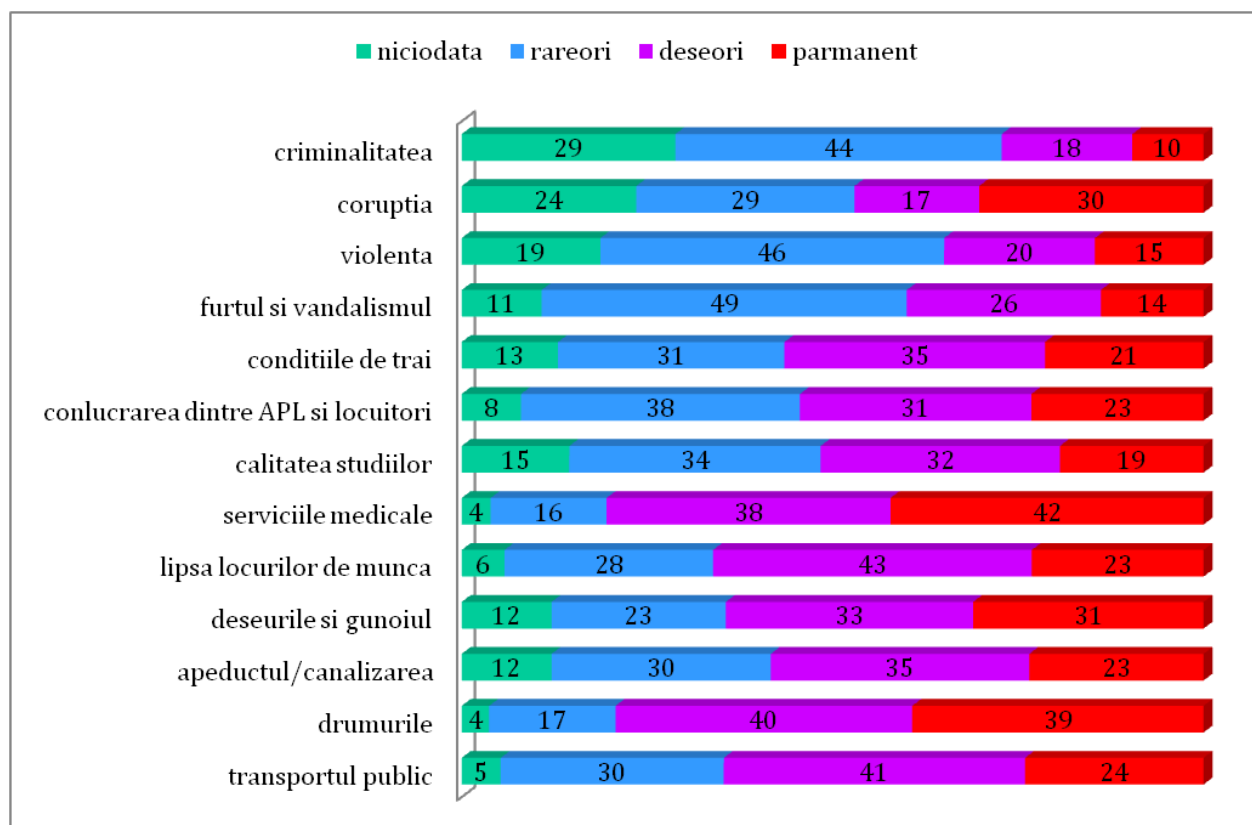

Fig. 7: Frecvența confruntării cu problemele din comunitate, %

Estimând Indicele mediu al frecvenței problemelor localnicilor pe diapazonul 1-4, unde 1 este punctul cel mai scăzut al intensității problemei, iar 4 – punctul de maximă intensitate, - se atestă existența a 2 categorii de probleme și anume: cele cu intensitate sporită (poziționate pe segmentul 3-4) și cele cu intensitate medie (poziționate pe segmentul 2-3). În prima categorie de probleme se includ serviciile medicale din localitate și drumurile – ambele cu valoarea Indicelui mediu de 3,2; iar în categoria a 2-a se înscriu restul problemelor. Poziționarea în apropierea punctelor de demarcație (2 sau 3) oferă indicii despre tendința vectorului problemei – accentuat sau moderat. Astfel, din setul de probleme din categoria a doua, cele ce țin de devianță și delincvență sunt destul de moderate. (Fig. 8)

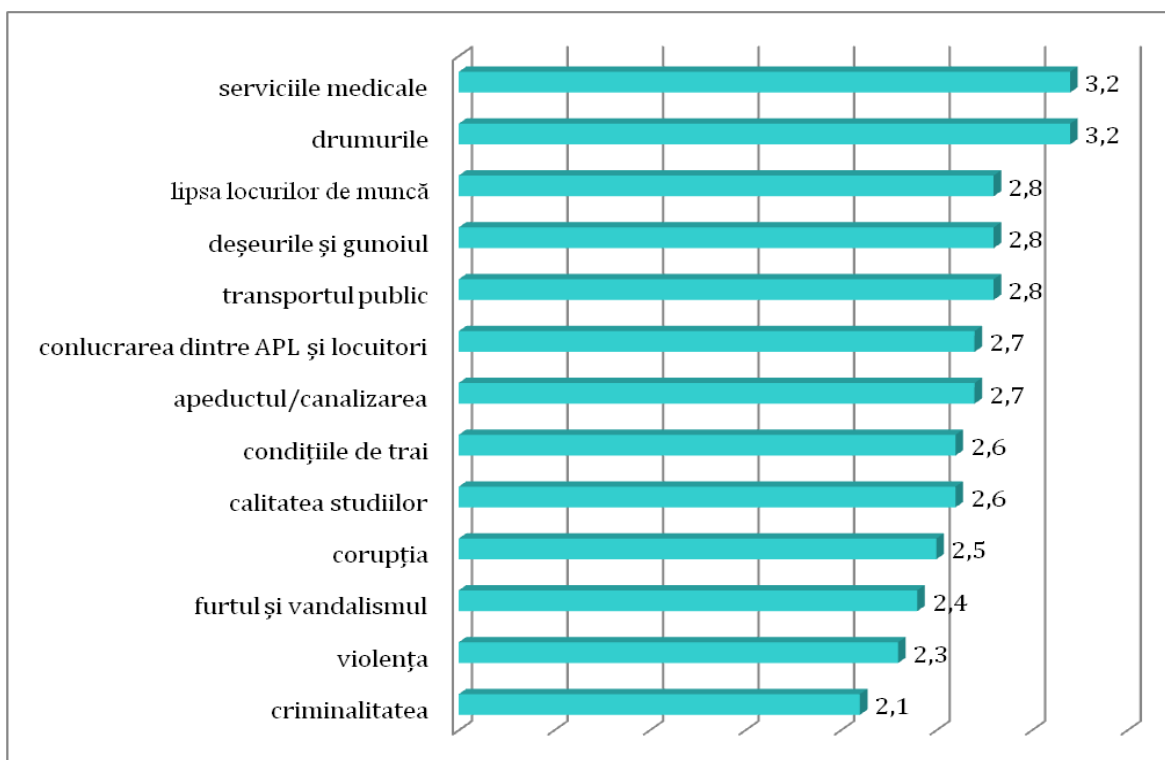

Fig. 8: *Indicele mediu al frecvenței problemelor din comunitate*

Deși intensitatea frecvenței confruntării cu problemele din comunitate este destul de accentuată, discutarea și analizarea acestor probleme se realizează de către localnici în cercurile private sau din imediata apropiere – întâi în familie, apoi cu vecinii și prietenii. (Fig. 9) Ipoteza care se conturează din această tendință presupune faptul că spiritul civic există și se manifestă în cadrul anumitor grupuri, vizate direct de problema în cauză. Așa se explică și se justifică cele 61% ale localnicilor care afirmă că s-au implicat măcar o dată în soluționarea problemelor din comunitate. (Fig. 10)

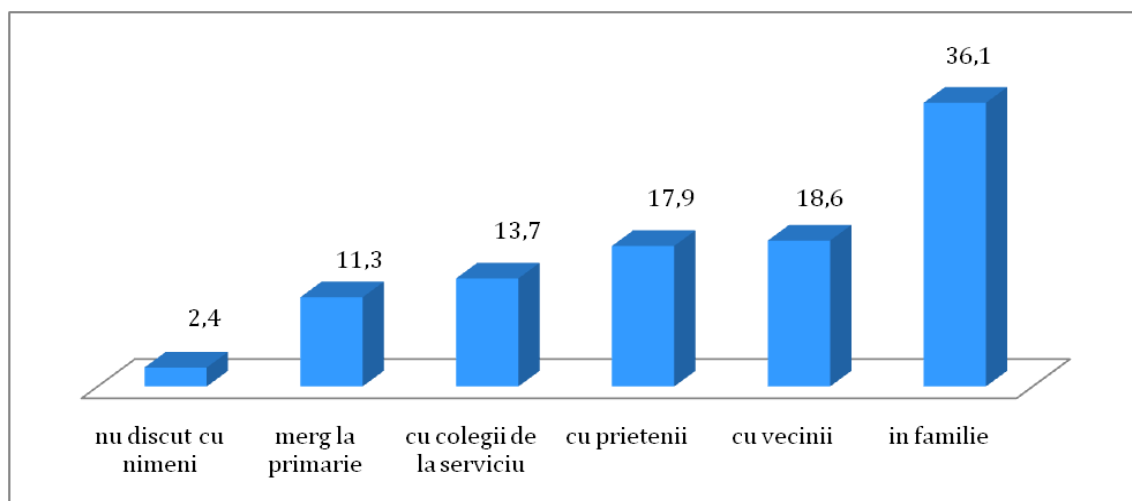

Fig. 9: *Actorii cu care localnicii discută despre problemele comunității, %*

Analizând implicarea populației din eșantion în rezolvarea problemelor comunitare pe diverse tipuri de grupuri, s-a constatat că: bărbații cu 6% mai mult decât femeile obișnuiesc să se implice în soluționarea problemelor; tinerii mai puțin cu 15% decât adulții și vârstnicii fac acest lucru; antreprenorii și angajații ONG-urilor se implică în rezolvarea problemelor ori de câte

ori acestea apar, fiind urmați de persoanele casnice și de către angajații din sectorul de stat. (Fig. 10; Fig. 11)

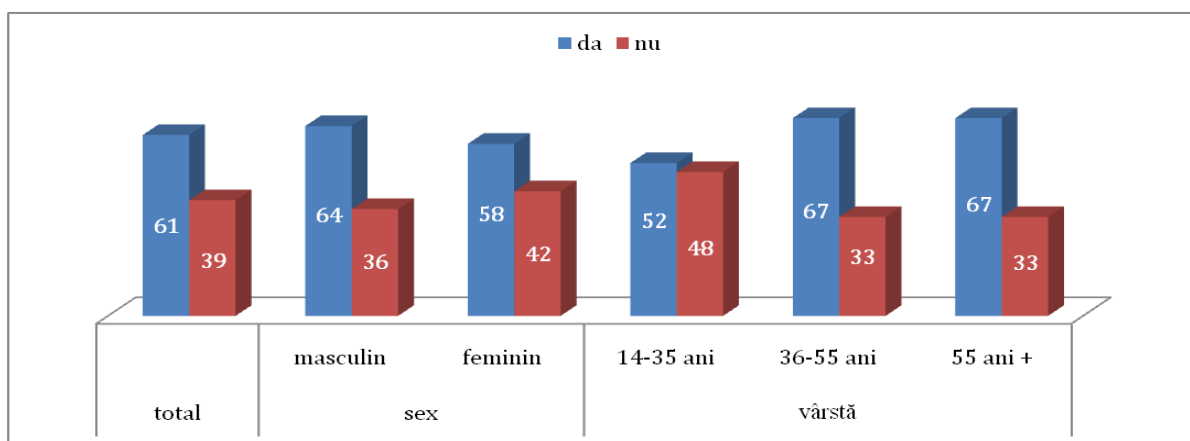

Fig. 10: Implicarea localnicilor în soluționarea problemelor comunitare, segregată pe sex și vârstă, %

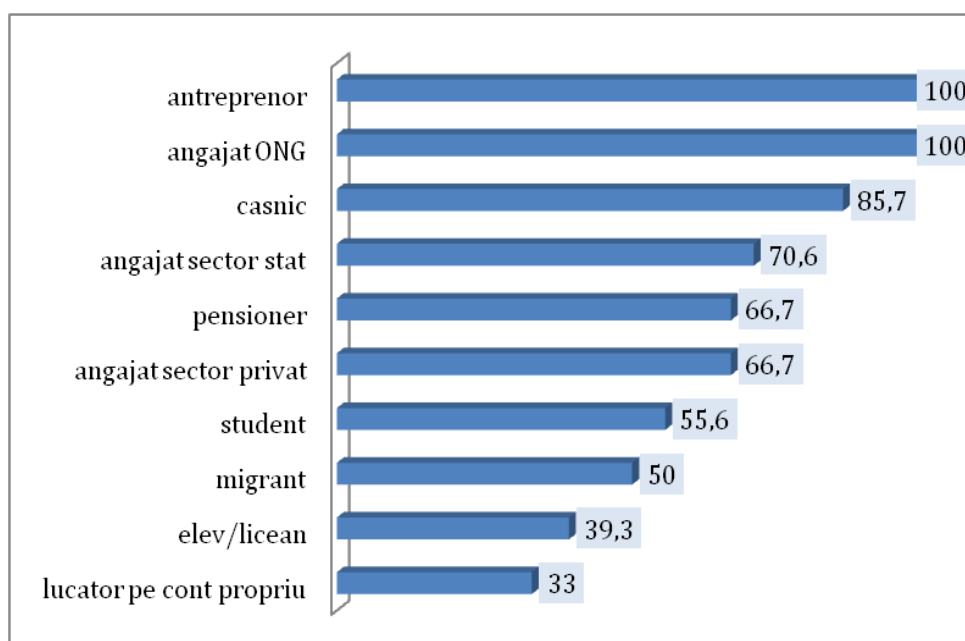

Fig. 11: Implicarea localnicilor în soluționarea problemelor comunitare, segregată pe statut economic, %

Referitor la modalitățile prin care cei 61% din localnici au încercat să rezolve problemele comunitare - acestea sunt: sesizarea APL-ului în 20% dintre cazuri; inițierea soluționării problemei – în 15% din cazuri; organizarea discuțiilor cu scopul mobilizării localnicilor -13%; semnarea petițiilor, elaborarea unor proiecte cu scopul de a soluționa problema, participarea la ședințe, donații sau prestarea unor munci – s-a realizat, practic, de fiecare a 10 persoană implicată. (Fig. 12)

Analizând modalitățile de implicare a celor mai active grupuri ocupaționale în soluționarea problemelor se atestă că antreprenorii, cel mai des, fac sesizări APL-ului și prestează diverse munci; angajații ONG-urilor obișnuiesc să participe la toate ședințele organizate de APL și să inițieze soluții; angajații din sectorul de stat, dar și cel privat se implică prin sesizarea instituțiilor competente referitor la problema în cauză.

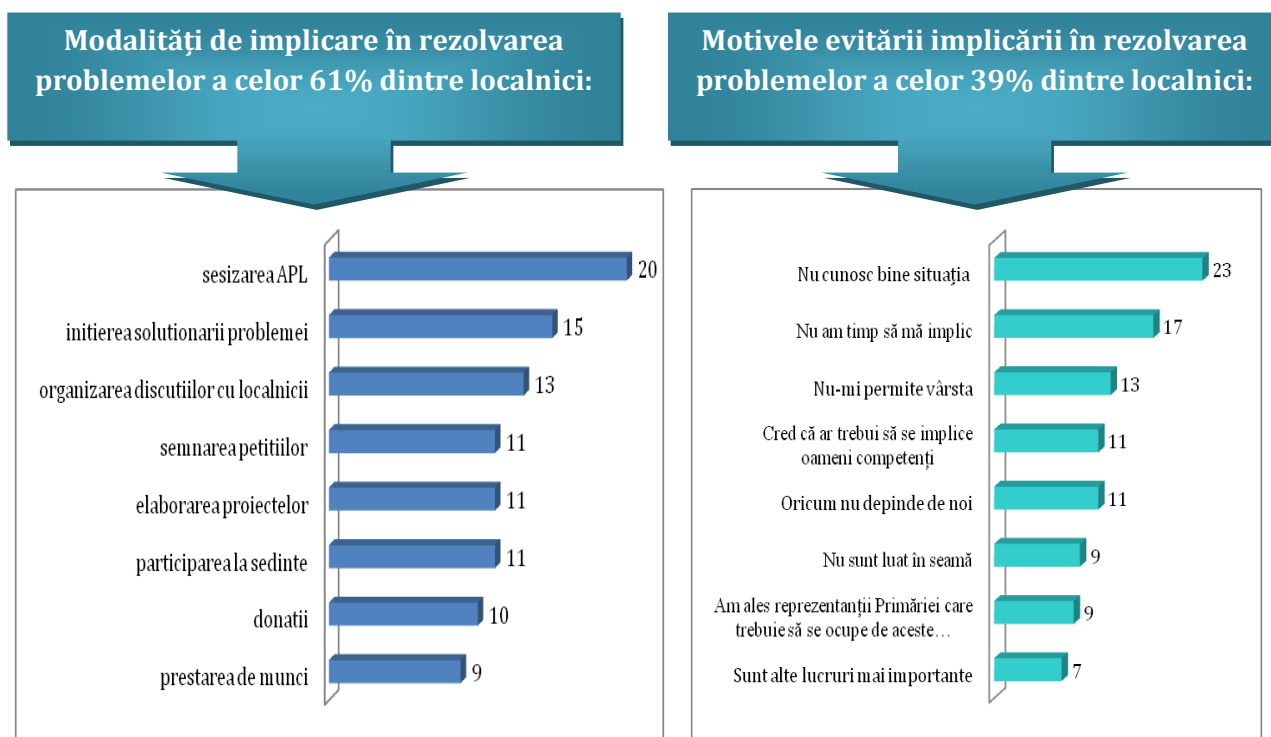

Fig. 12: Modalități de implicare și justificări ale neimplicării în rezolvarea problemelor, %

Cealaltă categorie de locuitori care nu s-a implicat *niciodată* în rezolvarea probleme-lor comunitare își justifică comportamentul prin faptul că: nu cunosc bine situația pentru ca să intervină eficient (23%); nu au timp pentru activități civice (17%); nu le mai permite vârsta (13%); trebuie să se implice în rezolvarea problemelor doar persoanele competente (11%); rezolvarea problemelor nu depinde de localnici (11%); sunt delegate persoane în APL cărora le revine misiunea de a rezolva problemele comunității (9%). Neimplicarea mai este determinată și de discreditarea persoanei care dorește să se implice (9%), motiv pentru care aceste persoane își găsesc alte lucruri mai importante de făcut. (Fig. 12)

Indiferent de problemele cu care se confruntă localnicii, raportul cumulat al celor care sunt *mulțumiți* și *foarte mulțumiți* de traiul din localitatea natală este de 4 persoane din 5. Segregat pe variabila *sexul respondentului* nu se înregistrează diferențe semnificative, însă după criteriul *vârstei* se constată că cei mai mulțumiți de traiul din comunitate sunt persoanele vârstnice - aproximativ în totalitate (91%), apoi tineretul – în 86%; adulții sunt mulțumiți în raport de 2 din 3. (Fig. 13)

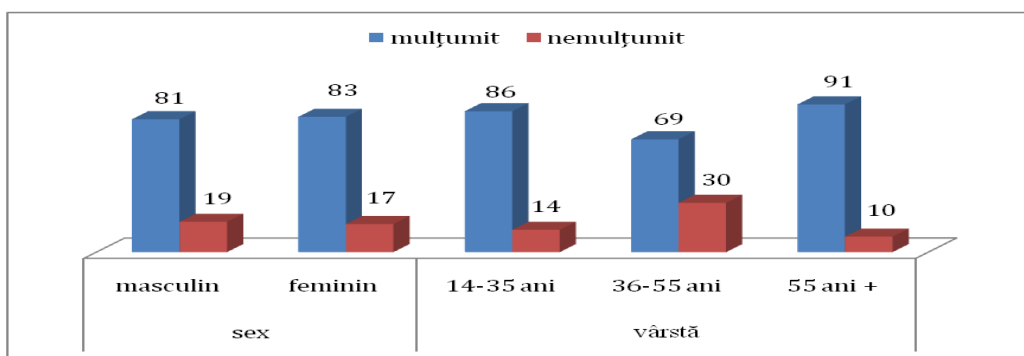

Fig. 13: Satisfacția față de traiul din localitate, după sex și vârstă, %

Din constatările realizate, în urma analizei informațiilor oferite de respondenți, putem afirma că localnicii din satul Tohatin posedă spirit civic, însă nu la nivelul de a se implica și de a-

l manifesta în acțiunile lor. Din această cauză se impune dezvoltarea și fortificarea/consolidarea conștiinței civice și stimularea implicării civice. Și acest lucru cu atât mai mult, cu cât conștiința civică este un atribut, o calitate care poate fi modelată de cei din jurul persoanei și mai puțin de ea însăși, adică are o probabilitate destul de mare de a fi pervertită sau anihilată. Spre exemplu - familia, școala, comunitatea, politicienii, mass media îi poate forma și cultiva conștiința civică și, prin urmare, conduita civică; sau îi poate manipula și distruge conștiința civică.

PROCESUL DECIZIONAL: PERCEPȚII ȘI ATITUDINI ALE POPULAȚIEI COMUNICAREA DINTE AUTORITATEA PUBLICĂ LOCALĂ ȘI POPULAȚIE

Procesul decizional reprezintă demersul prin care se pregătește, se adoptă și se evaluează o decizie. Acesta este net diferit de actul decizional care presupune situații decizionale de complexitate redusă sau situații, care au un caracter repetitiv, a căror variabile sunt foarte cunoscute de către decident și nu este necesar culegerea și analizarea informațiilor privitor la problema asupra căreia trebuie să se decidă.

Decizia, în general, se referă la rezultatul unor activități conștiente de alegere a unei direcții de acțiune și angajării în aceasta, fapt care implică, de obicei, și alocarea unor resurse. Decizia rezultă ca urmare a prelucrării unor informații/cunoștințe și aparține unei persoane sau unui grup de persoane care dispun de autoritatea necesară și răspund pentru folosirea eficace a resurselor în anumite situații date. O decizie eficientă și pertinentă este rezultatul muncii în echipă pe un traseu care pornește de la identificarea problemei, identificarea soluțiilor sau alternativelor, analiza și evaluarea fiecărei soluții sau alternative, selectarea soluției optime (decizia), implementarea acesteia, până la evaluarea rezultatelor.

Dacă vizăm deciziile la nivel de localitate, atunci menționăm că populația comunității împreună cu factorii decidenți legali trebuie să colaboreze ca o echipă întreagă în procesul decizional. Acum, în funcție de tipul de decizie, localnicii pot fi implicați progresiv în acest proces începând cu informarea și apoi cu consultarea, dialogul și parteneriatul. Aceste niveluri de participare a localnicilor pot fi aplicate la orice pas în procesul de luare a deciziilor, dar sunt, de multe ori, deosebit de relevante în anumite puncte din procesul decizional, tocmai pentru a responsabiliza localnicii și a descentraliza asumarea rezultatelor deciziilor.

Având în vedere că factorii decidenți de la nivelul local cunosc despre aspectele menționate, problema rămâne la capitolul conștientizării acestui fapt de către cetățeni. Din datele furnizate prin intermediul chestionarului constatăm că populația satului Tohatin acordă în 86% (cumulate) importanță, destul de mare, participării la procesul decizional. (Fig. 14) Același lucru îl demonstrează și valoarea *Indicelui mediu* care este egală cu 4, pe diapazonul 1-5 (unde 1 = deloc important, iar 5 = foarte important).

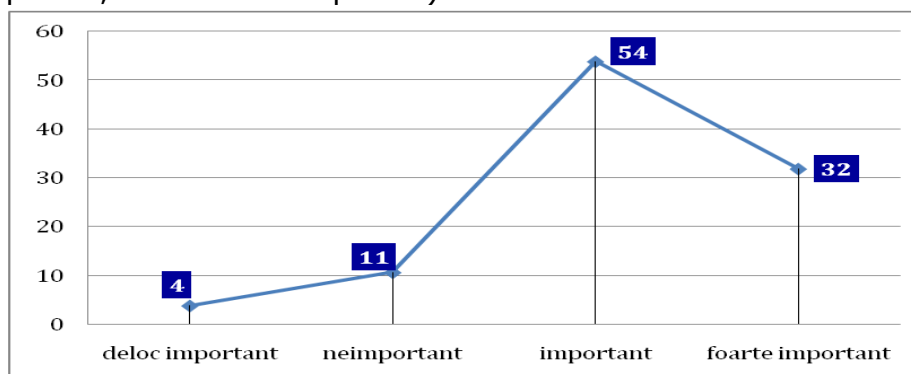

Fig. 14: Importanța participării la procesul decizional în percepția localnicilor, %

Segregarea opiniei localnicilor referitor la importanța participării la procesul decizional din comunitate pe variabilele demografice sex și vârstă - nu demonstrează diferențe semnificative; însă se poate observa pe itemii scalei *important* și *foarte important* deosebiri între bărbați și femei și între grupurile de vârstă. (Fig. 15) Tendința e că bărbații consideră mai mult decât femeile cu 5% că implicarea în procesul decizional este *foarte importantă*, iar tinerii cu vârstnicii cred în acest lucru mai mult cu 12% și, respectiv 11%, decât adulții.

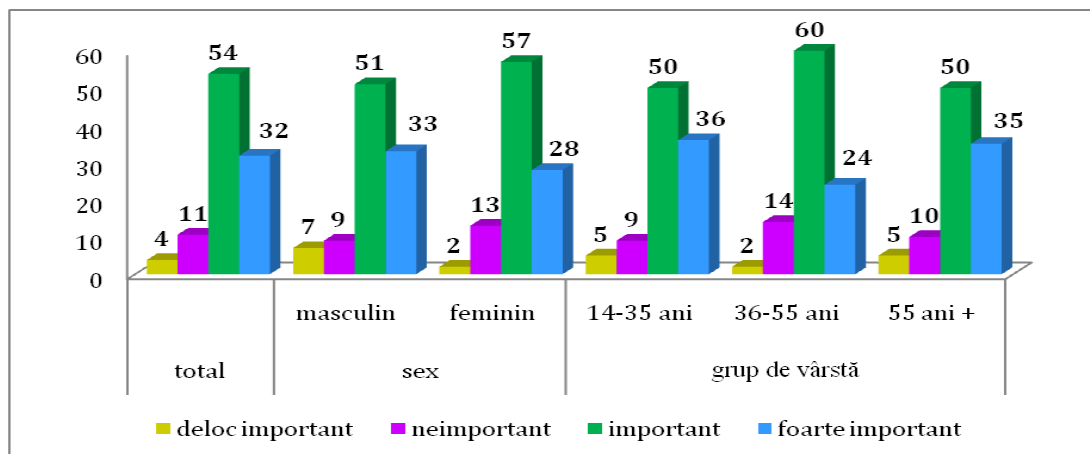

Fig. 15: Importanța participării la procesul decizional per sex și vârstă, %

Analizând frecvența implicării localnicilor în procesul decizional, atunci când e cazul, și raportându-o la importanța pe care o acordă actului decizional - se remarcă o diferență considerabilă între ceea ce percep (opinia lor) și atitudinea propriu-zisă. Dacă 86% dintre respondenți menționează că participarea la procesul decizional din comunitate este *importantă* și *foarte importantă*, atunci numai 21% dintre ei acționează în consecință - se implică *deseori* sau *întotdeauna* în procesul de luare a deciziilor. (Fig. 16) O treime din respondenți - *niciodată* nu au participat la procesul decizional, iar jumătate dintre ei - *câteodată*.

Evaluând comportamentul participativ al respondenților pe *variabila sex* se observă că bărbații (25%) se implică mai frecvent în procesul decizional decât femeile (18%). Altfel spus – un bărbat din patru și o femeie din șase se implică în procesul decizional la nivel de comunitate. Raportat la *grupurile de vârstă* se remarcă activismul mai mare din partea vârstnicilor (37%) comparativ cu tinerii și adulții, care sunt activi decizional în 19%. (Fig. 16).

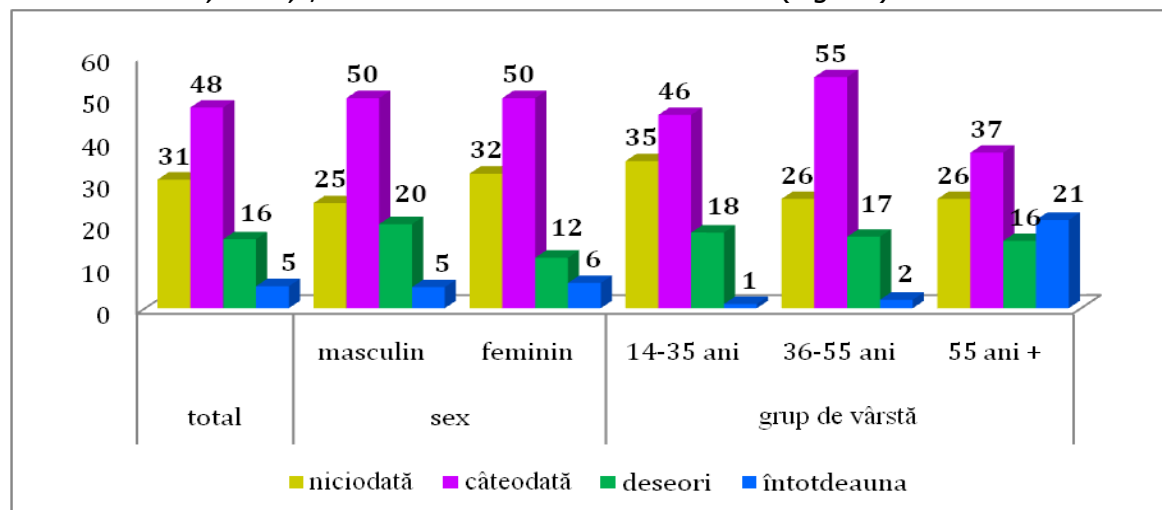

Fig. 16: Frecvența implicării în procesul decizional per sex și vârstă, %

Un obiectiv al studiului l-a constituit evaluarea frecvenței participării localnicilor la anumite evenimente din contextul elaborării, adoptării și evaluării deciziilor administrativ comunitare. Ținând cont de frecvența destul de slabă a implicării în actul decizional am decis să realizăm un clasament al evenimentelor la care localnicii participă *întotdeauna* și la care nu participă *niciodată*. Astfel, primele 3 evenimente/acțiuni la care participă *întotdeauna* comunitatea sunt: adunările comunitare, întâlnirile consultative cu localnicii organizate de reprezentanții Primăriei și Dărilor de seamă publice ale primarului (Fig. 17). *Niciodată* respondenții, în marea lor majoritate, n-au participat la: repartizarea bugetului localității, crearea condițiilor pentru bussines, atragerea investițiilor, Ședințele Consiliului Local, consultarea bugetului localității. (Fig. 17)

Implicarea în diverse evenimente	Întotdeauna	Câteodată	Niciodată
Consultarea bugetului localității	9	13	78
Repartizarea bugetului localității	5	15	81
Atragerea investițiilor	5	16	79
Elaborarea planului strategic al localității	7	18	75
Căștigarea de granturi pentru localitate	5	19	76
Elaborarea proiectelor comunitare	6	18	76
Adunări comunitare (șătești)	12	34	54
Crearea condițiilor pentru bussines	5	13	81
Ședințele Consiliului Local	6	16	79
Audieri publice	4	31	65
Dezbateri publice	2	26	72
Dărilor de seamă publice ale primarului	11	18	72
Întâlniri consultative cu localnicii	11	31	58

Fig. 17: Frecvența implicării în diverse evenimente legate de procesul decizional, %

Dacă ne referim la rolul pe care și-l atribuie sau și-l asumă respondenții, atunci când participă la unele evenimente din cadrul procesului decizional, constatăm o situație modestă, deoarece 40% dintre cei care participă *nu au niciun rol* și, prin urmare, nu-și asumă responsabilități. Dintre cei 60% care sunt activi: 25% propun sau vin cu soluții; 15% - mobilizează masele în vederea soluționării problemelor; 15% - vin cu critici constructive, iar 6% - participă activ la ședințele APL-ului. (Fig.18)

Analiza modalității de implicare în procesul decizional al respondenților prin prisma variabilelor demografice, oferă următorul tablou:

- Dintre cei care sunt pasivi în procesul decizional cei mai mulți dintre respondenți sunt femeile (49%) și tinerii (48%).
- Cei care vin cu soluții, indiferent de sex, cei mai mulți sunt adulții (34%), urmați apoi de tineri (21%) și vârstnici (16%).
- Respondenții care vin cel mai des cu critici constructive sunt bărbații (17%) și vârstnicii (20%).
- Persoanele care mobilizează consătenii pentru a-și conjuga eforturile în vederea soluționării problemelor sunt bărbații (20%) și adulții (21%).
- Cei care participă activ la Ședințele Consiliului Local sunt bărbații (9%) și vârstnicii (8%).

Din acest tablou putem sesiza că bărbații sunt mai implicați civic comparativ cu femeile, iar în funcție de vârstă se constată faptul că modalitatea de implicare are loc după atitudinea fiecărei categorii de vârstă: adulții cu ingeniozitatea propun soluții și mobilizează consătenii, iar vârstnicii participă activ la Ședințele Consiliului Local venind cu propuneri și critici pozitive.

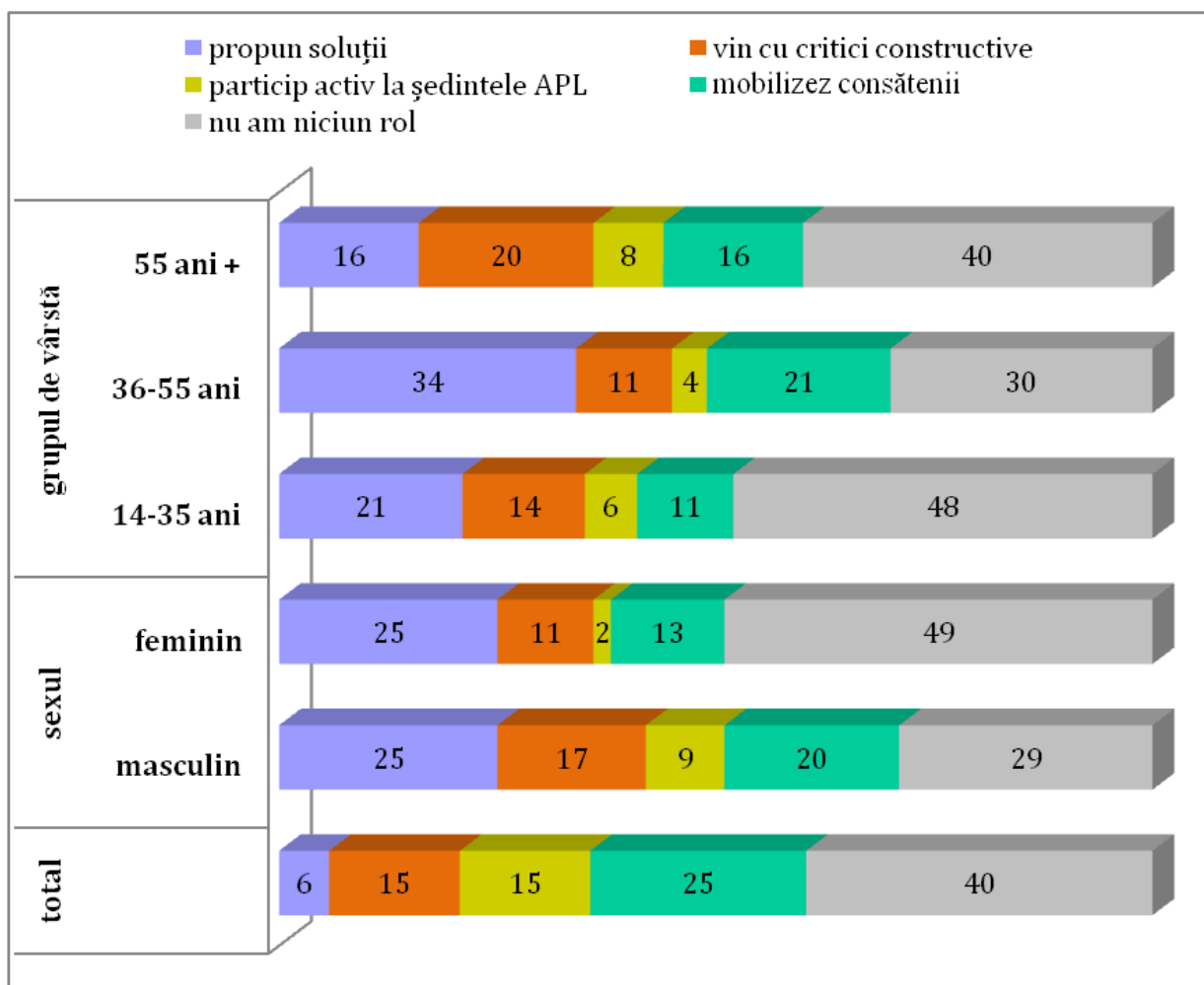

Fig. 18: Modalități de implicare a localnicilor în procesul decizional, %

Explicarea atitudinii pasive în participarea la procesul decizional din comunitate a fost posibilă în urma analizei percepției respondenților despre măsură în care ei cred că este luată în considerație opinia lor de către autoritățile din localitate. Invocând aici teoria lui Charles Horton Cooley despre *Sinele în oglindă* care susține că „suntem ceea ce credem că alții cred despre noi că suntem” constatăm că localnicii nu prea doresc să se implice (Fig. 19) pentru că insinuează că opinia lor nu va conta, iar însăși participarea va fi doar un „timp pierdut”. *Indicele mediu* al opiniei respondenților indică valoarea de 2.3 pe diapazonul 1-5 [unde 1 este valoarea minimă, iar 5- valoarea maximă], ceea ce înseamnă că respondenții tind să creadă că autoritățile publice iau în considerație într-o măsură mică opiniile lor. Aceasta justifică și motivația a numai 37% din respondenți de a se implica în procesul decizional din comunitate.

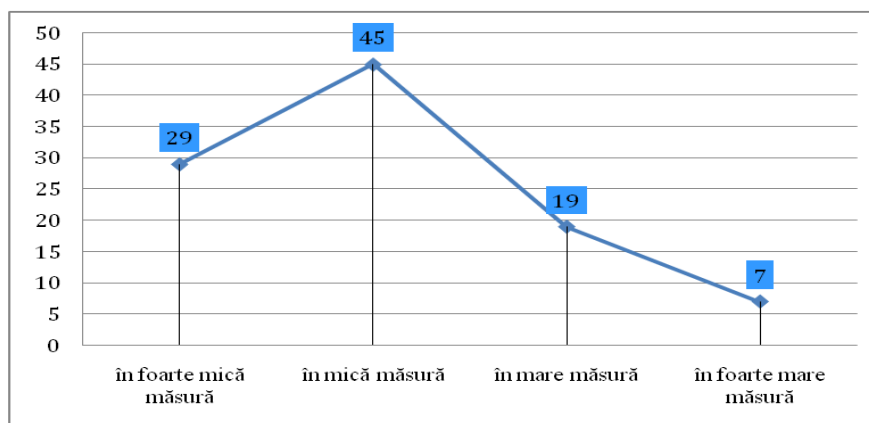

Fig. 19: Percepția respondenților despre măsura luării în considerație a opiniei lor, %

Examinând valorile indicatorilor investigați în acest paragraf conchidem că neparticiparea localnicilor în procesul decizional se datorează ideii „cumva încetățenite” că opinia lor nu contează, pentru că nu este luată în considerație de către factorii decidenți. E o percepție mai mult sau mai puțin subiectivă, dacă nu eronată, având în vedere rata modestă de implicare în procesul decizional și rolul asumat. După logica simplă – nu poți constata, dacă nu te implici, nu poți afirma dacă n-ai experimentat. Iar acest argument este mai puternic cu cât formarea opiniei presupune câteva faze: acumularea de cunoștințe, acumularea de experiențe și evaluarea acestora.

COMUNICAREA DINTE AUTORITATEA PUBLICĂ LOCALĂ ȘI POPULAȚIE

În situația în care din partea localnicilor există un slab interes și o modestă implicare în procesul decizional, APL-ului îi revine misiunea de a crea o strategie de comunicare cu cetățenii cu scopul de a-i informa și a-i interesa despre evenimentele și deciziile luate pentru comunitate. Această strategie ar putea avea succes doar în cazul în care localnicii își doresc să fie informați despre viața publică a comunității; fapt care ne-a interesat să-l aflăm de la localnici. Din datele furnizate de ei s-a constatat că 3 respondenți din 4 își doresc *mult* și *foarte mult* să fie informați despre ceea ce se petrece în comunitate. O perspectivă de ansamblu o oferă și valoarea *Indicelui mediu* egală cu 3,9 pe intervalul de 1-5 [unde 1 este valoarea minimă, iar 5 – valoarea maximă], care indică tendința spre *mult interes*.

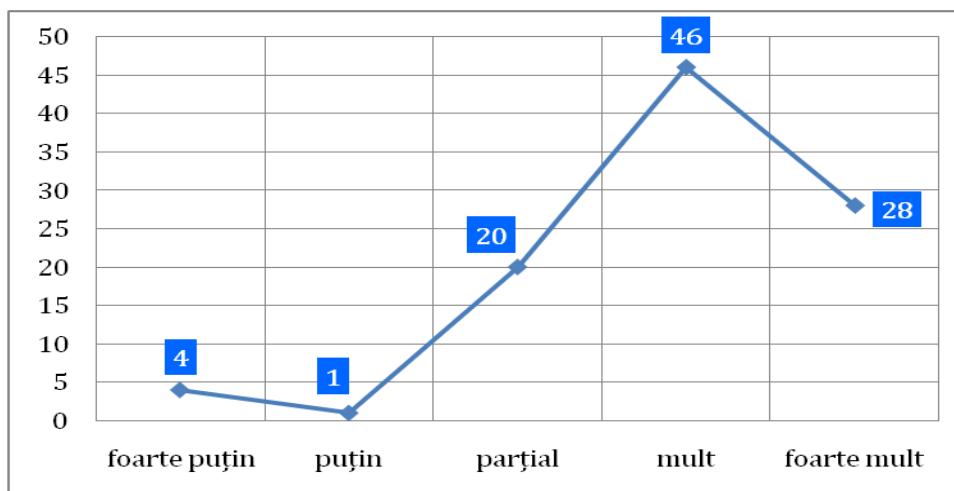

Fig. 20: Nivelul de interes al localnicilor despre activitățile APL-ului, %

Analiza segregată pe variabilele demografice surprinde interesul mai mare cu 5% al bărbaților comparativ cu al femeilor în ceea ce privește deciziile care se iau la nivel de comunitate, și interesul mai mare al adulților (85%) și vârstnicilor (70%) față de tineret (67%). (Fig. 21)

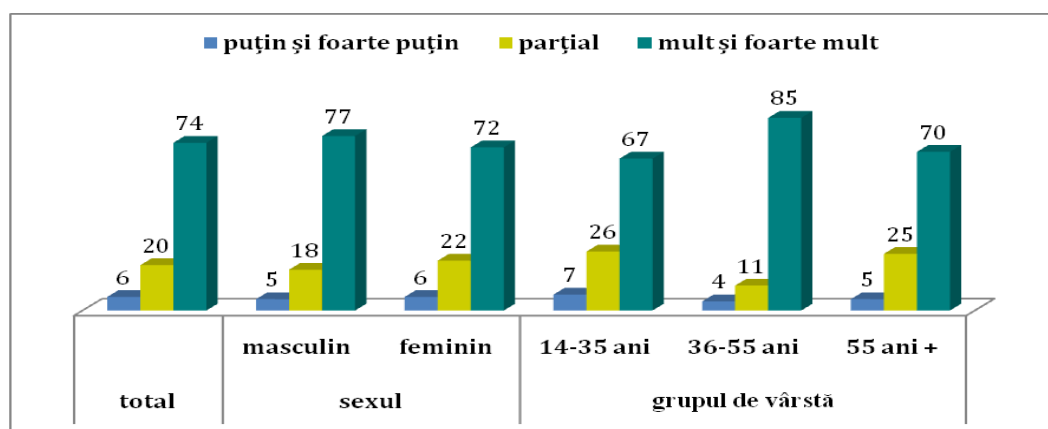

Fig. 21: Nivelul de interes al localnicilor despre activitățile APL-ului, după sex și vârstă, %

Deși nivelul de interes din partea localnicilor privitor la activitățile APL-ului este destul de mare, constatăm că acesta nu corespunde gradului de informare, corespunzător. 41% din respondenți califică nivelul lor de informare despre activitățile APL-ului ca fiind *mic* și *foarte mic*; același procentaj de populație consideră că cunoaște la un nivel *mediu* ceea ce se întâmplă la Primărie și doar 18% sunt la curent cu tot ce realizează APL-ul. (Fig.22) *Indicele mediu* cu valoarea de 2.6, pe intervalul 1-5, indică nivelul de informare ca fiind situat pe segmentul dintre *mic* și *mediu*.

Studiind nivelul de informare al populației în funcție de variabilele demografice nu se înregistrează diferențe marcante, dar se observă că există o tendință ușoară de întâietate a bărbaților și a vârstnicilor în defavoarea femeilor și a celorlalte grupuri de vârstă. (Fig.22)

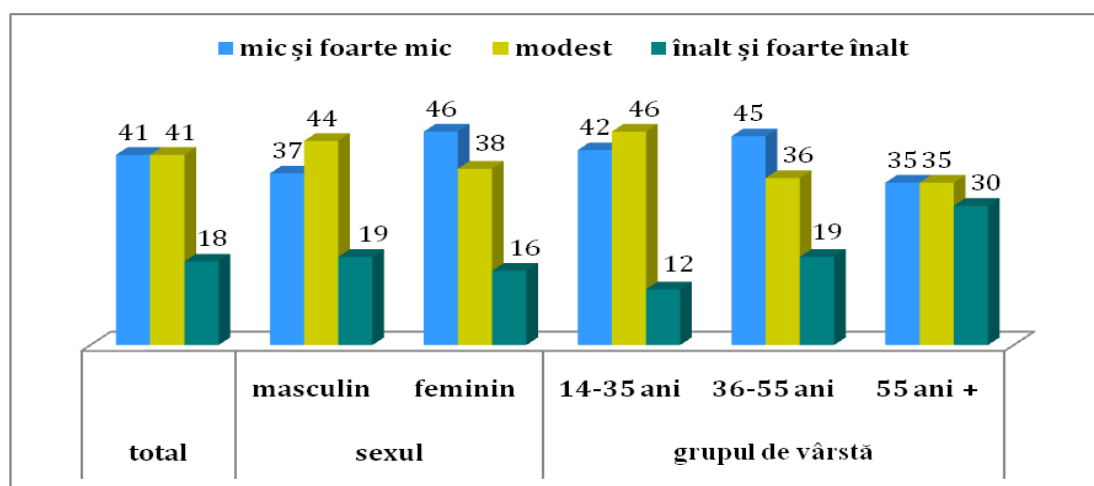

Fig. 22: Nivelul de informare al localnicilor despre activitățile APL-ului, după sex și vârstă, %

Această imagine a nivelului de informare despre activitățile APL-ului, care este unul mediu, corelată cu comportamentul personal de a fi informat (68% dintre respondenți susțin că se interesează despre ce fac funcționarii publici la Primărie) crează o dilemă comprehensibilă, deoarece, conform atitudinii pe care au enunțat-o respondenții, nivelul de informare ar trebui să

fie unul înalt. O explicație plauzibilă în acest caz ar putea fi calitatea informării și pertinența sau relevanța surselor de informare despre activitatea APL-ului.

Dacă examinăm comparativ sursele din care se informează localnicii de obicei cu cele din care se informează despre activitățile APL-ului nu se înregistrează deosebiri marcante. (Fig. 23 și Fig.24) Și-ntr-un caz și într-altul primează internetul ca sursă de informare, urmat de informațiile de pe panouri și apoi de grupurile de socializare - prieteni sau vecini. Interesant este următorul aspect că numai o persoană din 10 se informează direct de la consilierii locali, care îi reprezintă, de fapt, legal în APL. De aici putem intui că informarea din „a 2-a sau a 3-a mână” nu oferă informațiile corecte și relevante, care ar contribui la o informare adecvată a localnicilor despre activitățile APL.

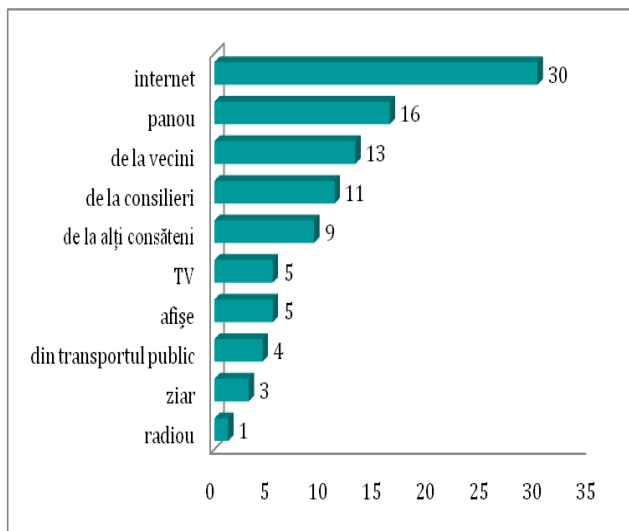

Fig. 23: Sursele de informare despre activitățile APL, %

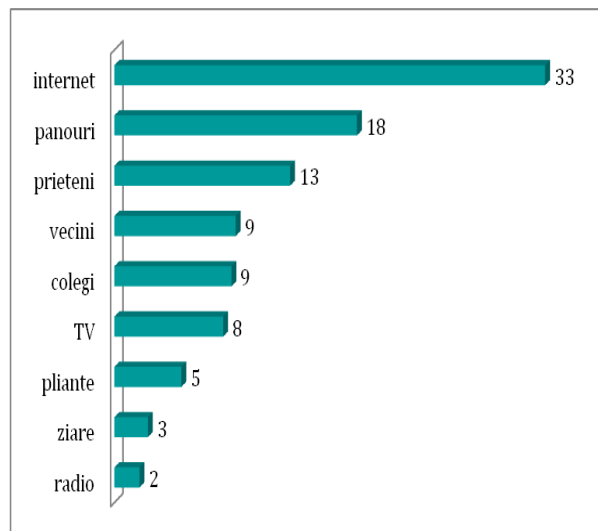

Fig. 24: Sursele de informare a localnicilor, %

Dacă elaborăm un clasament al surselor de informare despre activitățile APL-ului per categorie de vârstă, atunci vom avea următoarea situație (Fig.25):

- *Tinerii* obișnuiesc să se informeze mai mult despre activitățile APL-ului din mediul online (31%), apoi de la panourile informative (14%) și de la consilierii locali (14%), după care de la vecini (12%) și de la alți consăteni (8%) sau din afișe (8%).
- *Adulții* folosesc și ei internetul ca primă sursă de informare (35%), apoi se informează de la vecini (14%) despre activitățile demarate în cadrul Primăriei, de la panourile informative (12%) și de la alți consăteni sau consilieri locali (10%).
- *Vârstnicii* de regulă se informează despre activitățile APL-ului de la panourile informative (28%), din internet (19%), de la vecini (14%) și alți consăteni (10%), apoi din transportul public (9%) și de la consilierii locali (7%).

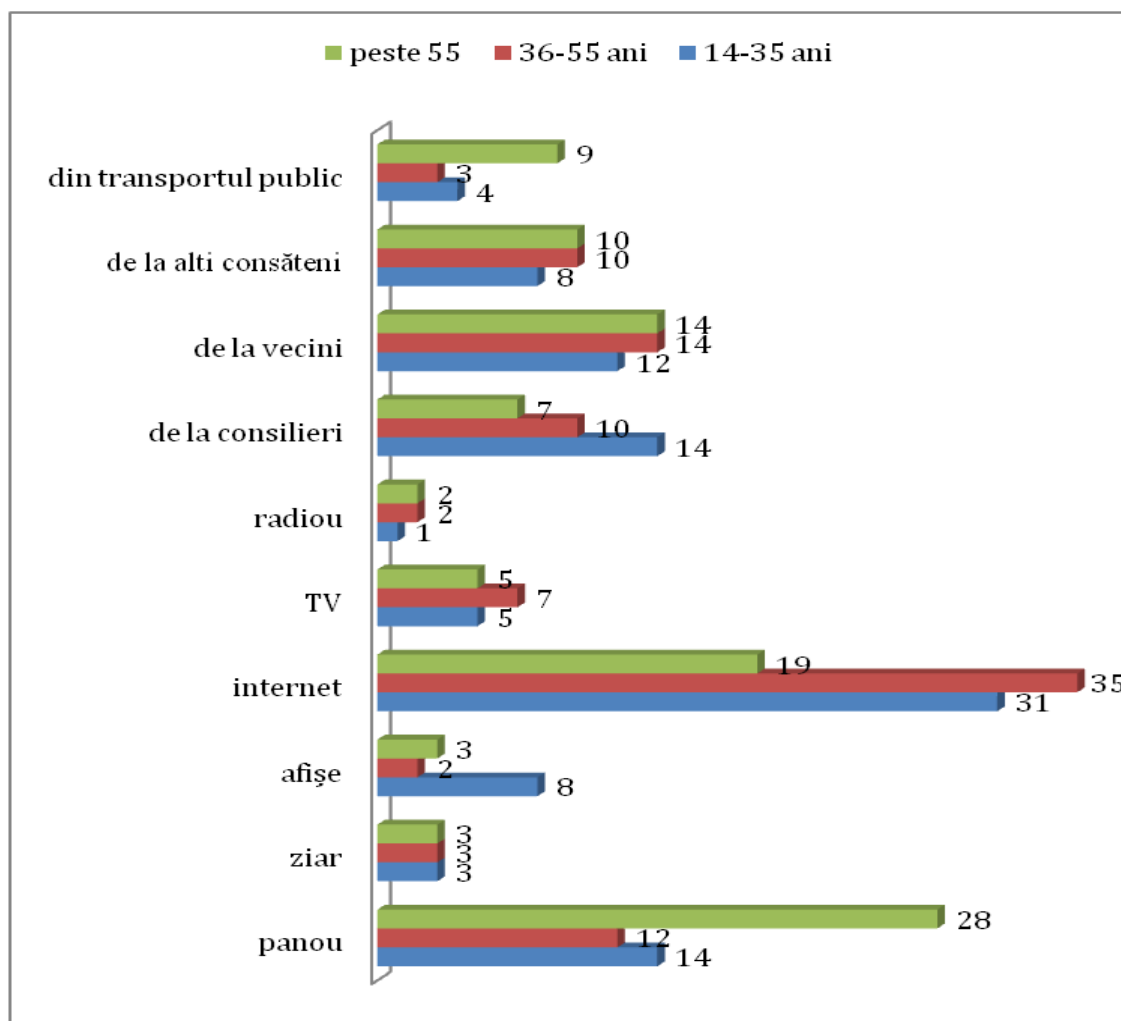

Fig. 25: Sursele de informare despre activitățile APL, per grup de vârstă, %

Un alt aspect, legat de eficiența procesului de comunicare dintre APL și localnici, constă în anunțarea la timp oportun a populației despre evenimentele organizate în cadrul APL. Din cele menționate de respondenți, putem deduce faptul că în funcție de interesul pe care-l manifestă - ei pot afla înainte, după sau niciodată despre activitățile APL-ului. Conform distribuției scorurilor pe variantele de răspuns nu se poate sesiza vreo oarecare tendință. (Fig. 26)

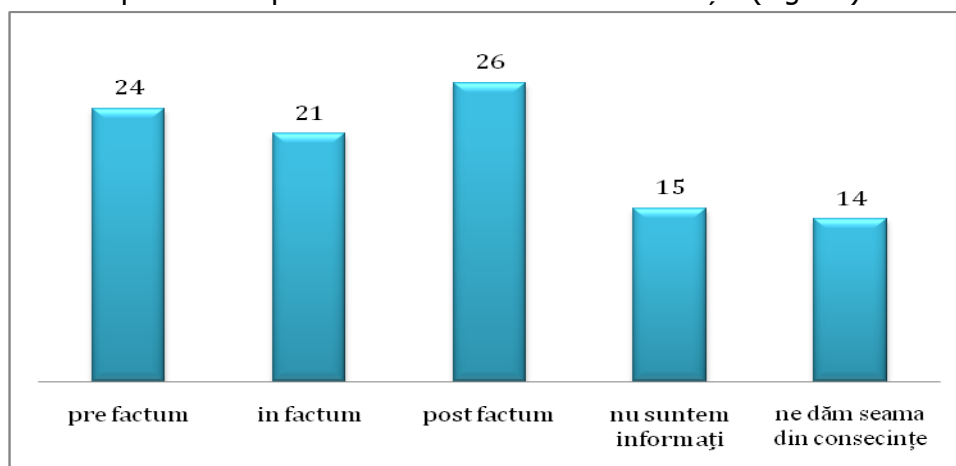

Fig. 26: Timpul anunțării despre activitățile demarate în cadrul APL, %

În urma analizei segregate pe variabilele demografice se atestă că bărbații cunosc, de regulă, despre activitățile APL-ului înainte de a fi întreprinse (29%) sau în momentul derulării lor

(27%), pe când femeile află despre aceste evenimente după consumarea lor (31%) și numai una din cinci pre factum. (Fig. 27)

Pe categoria de vârstă se observă că vârstnicii sunt cel mai bine informați despre ce se petrece în cadrul APL, pentru că fiecare al 3-lea vârstnic cunoaște de dinainte despre ce eveniment urmează să se desfășoare în incinta APL și tot unul din trei află despre eveniment chiar în momentul derulării lui. Numai un vârstnic din 5 susține că nu este informat și unul din 10 – că află după ce s-a finalizat evenimentul. Adulții, în raport de 1 la 3 cunosc dinainte despre eveniment, în raport de 1 la 5 – după ce evenimentul s-a consumat, iar în raport de 1 la 4 – își dau seama după efectele sau consecințele evenimen-tului. Tinerii află despre evenimente, cel mai des, după ce sunt întreprinse (36%), cu toate că în raport de 1 la 5 cunosc despre eveniment și pre factum și in factum. (Fig. 27)

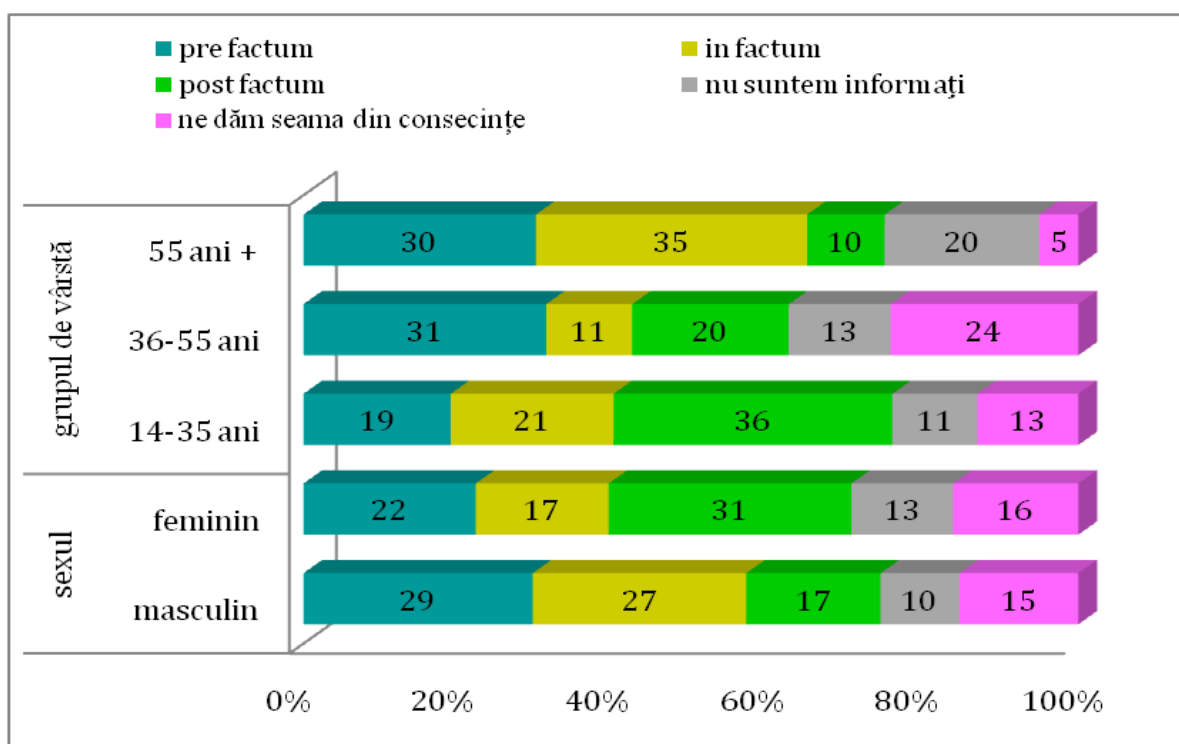

Fig. 27: Timpul anunțării despre activitățile din cadrul APL, per sex și vârstă, %

Despre anunțarea ședințelor publice care urmează să fie realizate de către APL, localnicii menționează că acestea sunt publicate pe site-ul Primăriei (29%) sau sunt anunțate la panoul informativ (28%). 14% din respondenți afirmă că se anunță localnicii între ei, 8% - că sunt anunțați de consilieri, 8% - află cu ocazia altor manifestări, și tot 8% -nu sunt anunțați deloc. (Fig.28)

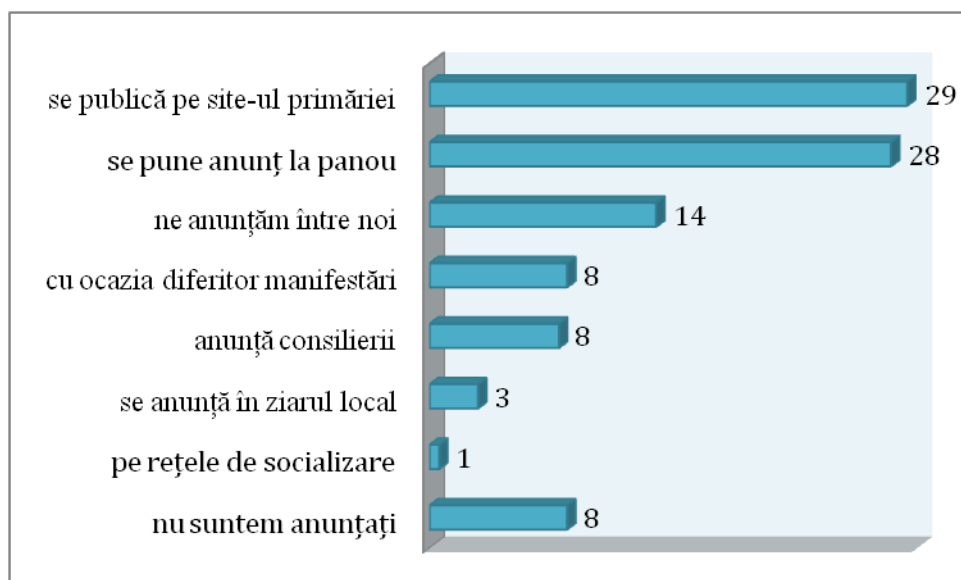

Fig. 28: Locul anunțării despre activitățile din cadrul APL, per sex și vârstă, %

Însă, chiar dacă localnicii sunt informați despre evenimentele, ședințele, dezbaterile publice numai 9% dau curs invitației *întotdeauna*, unul din 5 (22%) – *deseori*, unul din 3 (31%) – *rareori* și aproximativ 2 din 5 (38%) – *niciodată*. Comparând scorurile înregistrate de fiecare grup de variabile, constatăm că bărbații dau curs invitației mai des decât femeile și vârstnicii mai frecvent decât adulții și tinerii. (Fig.29)

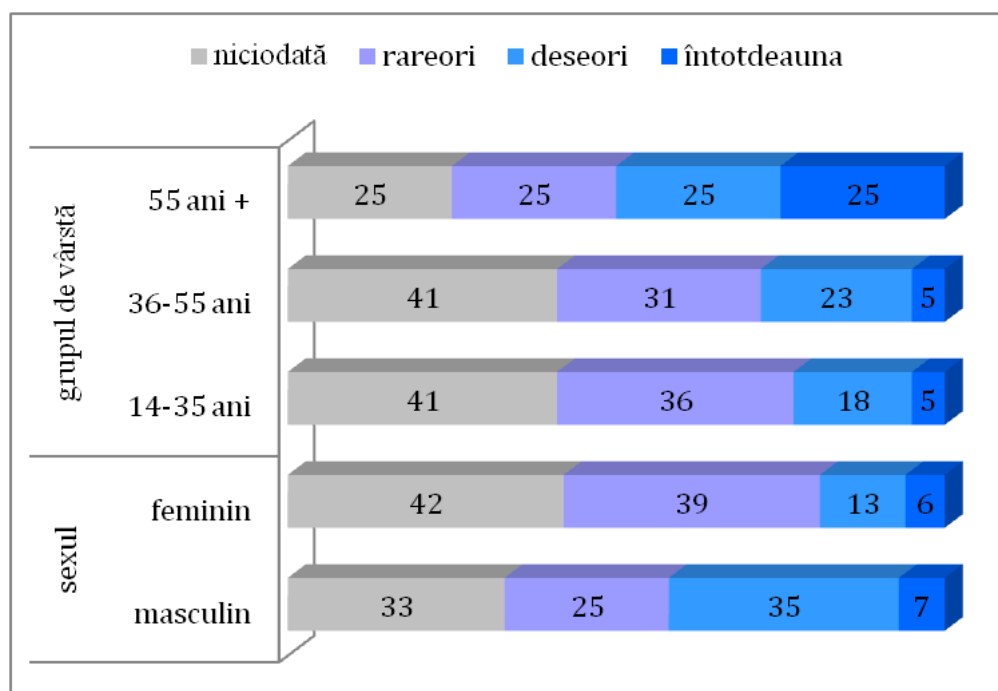

Fig. 29: Reacția localnicilor la invitația APL, per sex și vârstă %

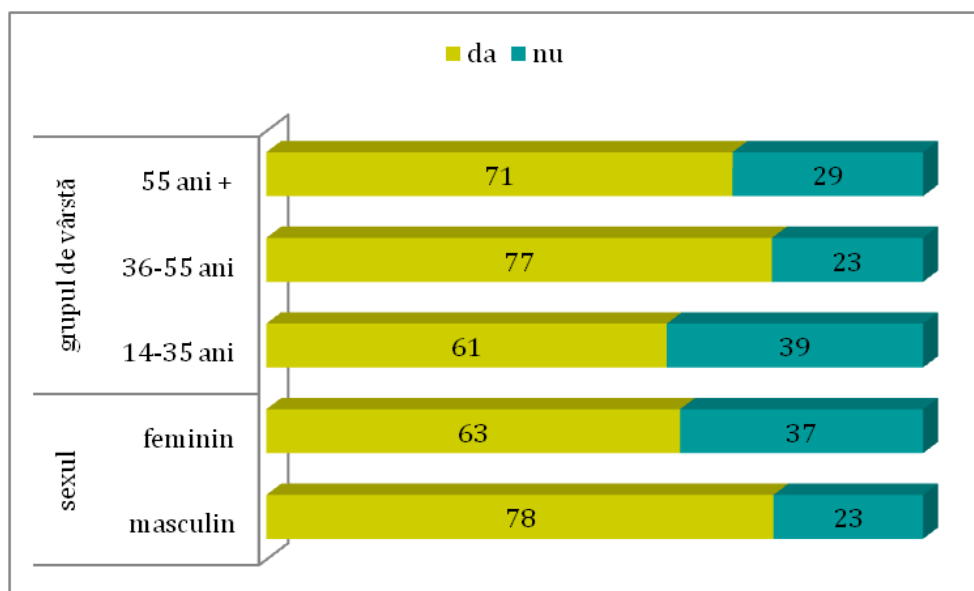

Fig. 30: Interesul personal despre activitățile APL, per sex și vârstă %

Ce se întâmplă la ședințele sau evenimentele organizate de APL, îi interesează personal pe 2 din 3 localnici, adică pe 69%. Raportat la variabila *gender*, se observă că bărbații sunt mai curioși cu 15% decât femeile despre ce se întreprinde în cadrul APL, iar pe variabila *grup de vârstă* – adulții sunt cei mai interesați, urmați fiind de vârstnici și apoi de tineri. (Fig.30)

După statutul ocupațional se constată că interesați în totalitate, adică 100%, de ceea ce se petrece în incinta APL sunt angajații ONG-urilor, antreprenorii și migranții. Aceștia sunt urmați de pensionari și angajații din sectorul de stat și cel privat. În ordine descrescătoare urmează casnicii, studenții, lucrătorii pe cont propriu și elevii. Ideea care reiese de aici confirmă afirmația lansată anterior – persoanele care activează într-un mediu organizațional dinamic și numai, unde starea de incertitudine este sporită, vor avea un spirit participativ cu mult mai dezvoltat și responsabil. (Fig.31)

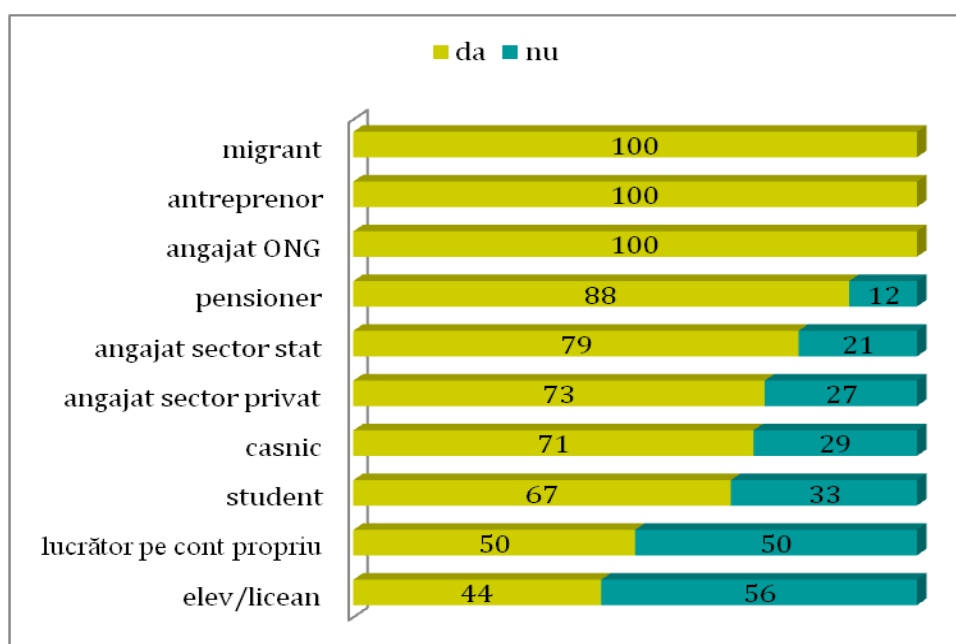

Fig. 31: Interesul personal despre activitățile APL, după statutul ocupațional, %

Un alt element, care evidențiază nivelul de participare civică și interesul față de activitățile APL-ului, este frecvența consultării unor acte de impact pentru activitatea Primăriei: Raportul

anual de transparență al APL, Raportul anual de activitate al primăriei, Planul strategic al primăriei și Bugetul primăriei. Din răspunsurile acordate de respondenți s-a obținut următorul tablou: aproximativ fiecare a 10-a persoană consultă *întotdeauna* aceste acte, între 22% și 33% - le consultă *câteodată*, iar restul –*niciodată* nu le răsfoiește. (Fig. 32)

Frecvența consultării documentului	Întotdeauna	Câteodată	Niciodată
Raportul anual de transparență al APL	10	25	65
Raportul anual de activitate al primăriei	9	33	58
Planul strategic al primăriei	12	31	57
Bugetul	11	22	67

Fig. 32: Frecvența consultării unor acte ale APL, %

Despre experiența directă cu funcționarii publici ai APL, 46% dintre localnici au menționat că avut-o în momentul solicitării unor acte sau informații. Reacția funcționarilor publici la solicitarea respondenților a fost în jumătate dintre cazuri promptă, în 34% - întârziată, în 6% - tergiversată până la infinit, în 3% din cazuri – s-a refuzat solicitarea sau au fost luați în derâdere (2%). (Fig.33)

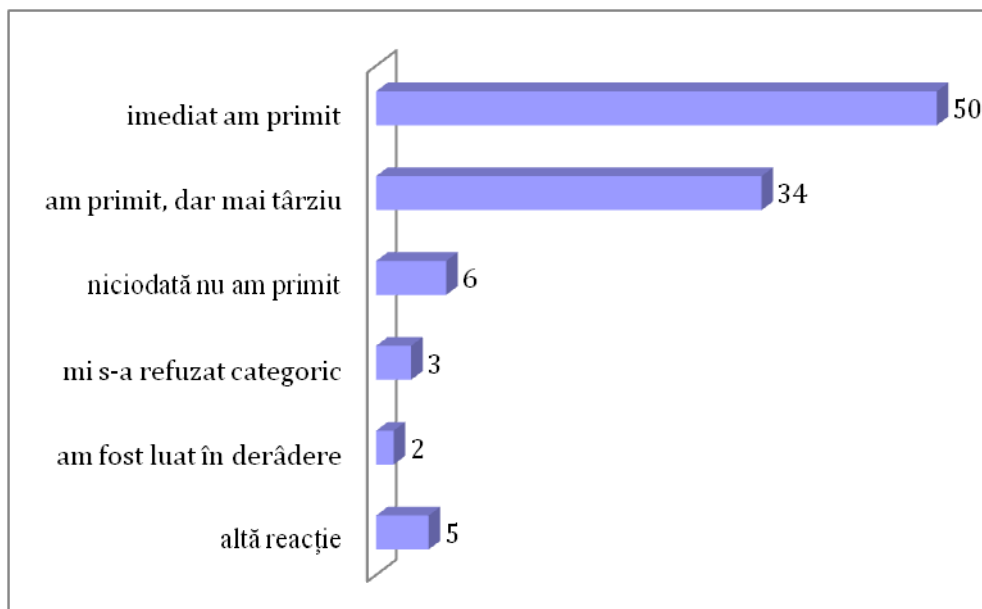

Fig. 33: Reacția APL la solicitările localnicilor, %

TRANSPARENȚA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE DIN PERSPECTIVA POPULAȚIEI

În societățile democratice, transparența reprezintă o caracteristică esențială de administrare a chestiunilor publice. Transparența în activitatea administrației publice presupune poziționarea cetățeanului în centrul preocupărilor sectorului public. Acesta nu mai este un simplu guvernat, dar are dreptul să fie informat despre modul de desfășurare a activităților administrative și să participe la administrarea treburilor publice.

În acest context, un obiectiv al studiului l-a constituit estimarea nivelului de transparență a APL-ului, atât pe dimensiunea procesului de elaborare a deciziilor, cât și pe dimensiunea de adoptare a lor. Ipoteza invocată aici presupune că dacă localnicii apreciază înalt nivelul de transparență al APL-ului atunci sunt activi civic și invers, pentru că transparența și implicarea civică sunt variabile interdependente.

Din evaluarea aprecierilor acordate transparenței procesului de elaborare a deciziilor de către respondenți, *per ansamblu* se constată un nivel aproape de *mediu* – *Indicele mediu* general fiind egal cu 2.9 pe diapazonul 1-5, unde 1 indică valoarea minimă, iar 5 – valoarea maximă. La o analiză detaliată se atestă următoarele:

- Într-o măsură *mare* și *foarte mare* localnicii apreciază mai întâi transparența la nivelul de asigurare a accesului la informare cu proiectul de decizie – 38% (valoarea cumulată); apoi informarea localnicilor cu privire la inițierea elaborării unei decizii – 33% (valoarea cumulată); consultarea localnicilor – 29% (valoarea cumulată) și examinarea propunerilor localnicilor – 25% (valoarea cumulată). (Fig. 34)
- Calificativul *modest* pentru transparență este acordat mai des de către localnici examinării propunerilor lor - 30% de către APL, apoi informării despre inițierea unor decizii – 27%; consultarea opiniei localnicilor -25% și asigurarea accesului la informare despre proiectul de decizie – 23%. (Fig. 34)
- Estimând indicele mediu pe fiecare aspect/indicator al transparenței procesului de elaborare a deciziei de către APL se atestă un nivel *mediu* ($I_m=3$) în ceea ce privește informarea localnicilor despre inițierea proiectului de decizie și asigurarea participării lor; și un nivel *mic* ($I_m=2.8$), sub medie, în ceea ce privește consultarea localnicilor și examinarea propunerilor venite din partea lor.

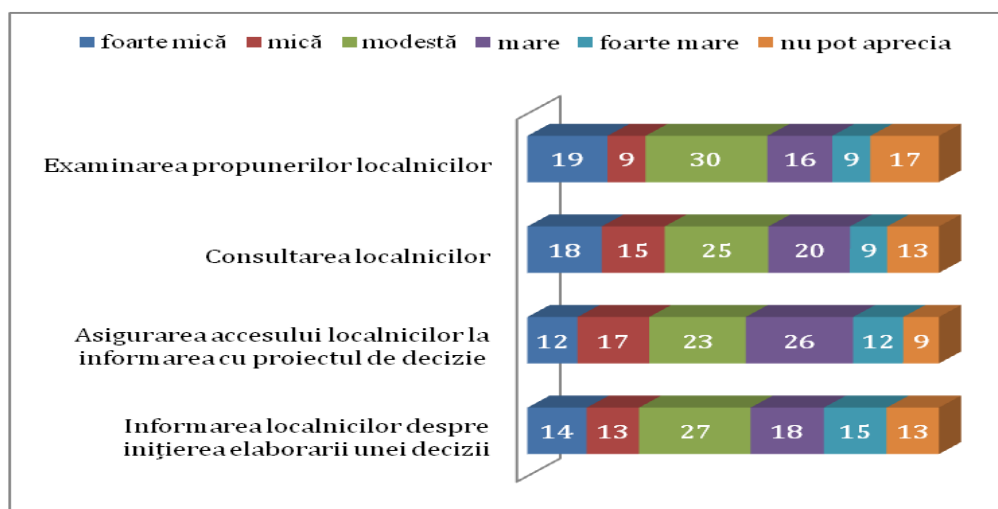

Fig. 34: Opinia respondenților despre transparența procesului decizional, %

Același nivel de apreciere al transparenței s-a înregistrat și pe dimensiunea de adoptare a deciziilor de către APL. Valorile indicelui mediu, deși foarte aproape ca valoare, permit totuși o diferențiere: localnicii consideră că asigurarea participării tuturor persoanelor la ședințe se

realizează într-o mai mare măsură ($Im=3$) decât informarea despre deciziile nou adoptate ($Im=2.9$) și întocmirea rapoartelor despre deciziile luate ($Im=2.8$).

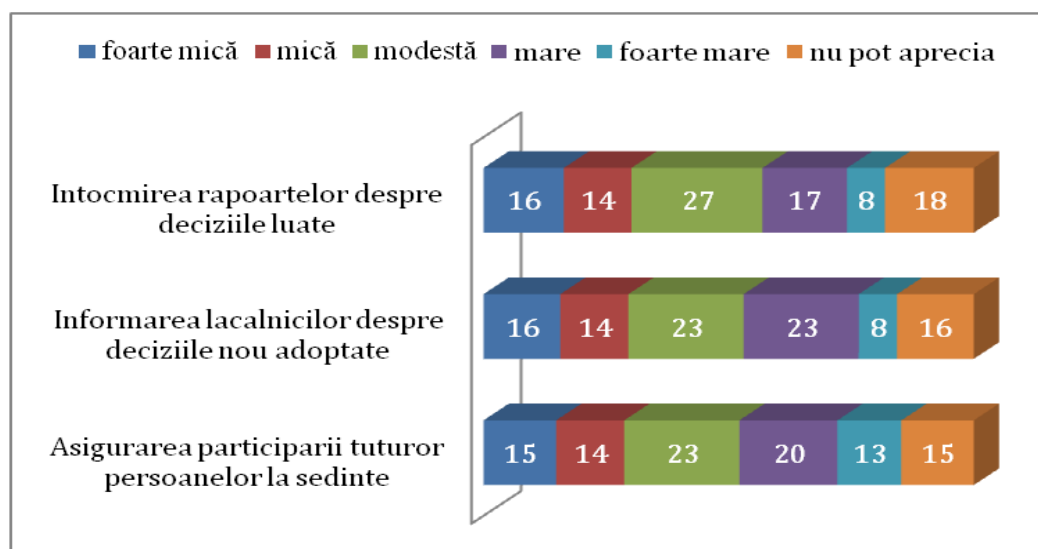

Fig. 35: Opinia respondenților despre transparența procesului de adoptare a deciziilor, %

Concluzia, reieșită din acest tablou al aprecierilor date de respondenți, sugerează că APL-ul are un stil mai mult informativ decât participativ-consultativ, atunci când e vorba de procesul decizional comunitar. Acest lucru este certificat și de faptul că numai 17% dintre localnici menționează că pot „monitoriza” precesul de luare a deciziilor de către APL-ul din comunitate.

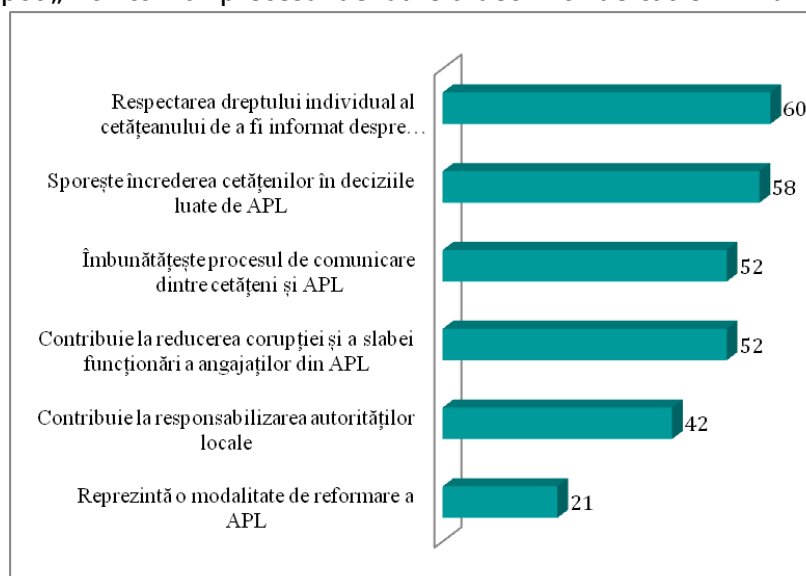

Fig. 36: Avantajele transparenței procesului decizional în viziunea respondenților, %

Dacă este să ne referim la avantajele pe care le oferă transparența procesului decizional din comunitate, atunci menționăm că, din totalul eșantionului, mai mult de jumătate dintre respondenți consideră că acest lucru: ar demonstra și garanta respectarea dreptului cetățeanului de a fi informat despre acțiunile și deciziile aleșilor locali (60%); ar spori credibilitatea cetățenilor în deciziile adoptate de către APL (58%); ar eficientiza comunicarea dintre APL și cetățeni (52%) și ar contribui la reducerea corupției sau ineficienței APL-ului (52%). Două persoane din cinci consideră că transparența procesului decizional la nivel local ar contribui la sporirea responsabilizării aleșilor locali, iar pentru o persoană din cinci –

transparența procesului decizional reprezintă mai mult o modalitate de reformare a sistemului de autoritate publică locală. (Fig. 36)

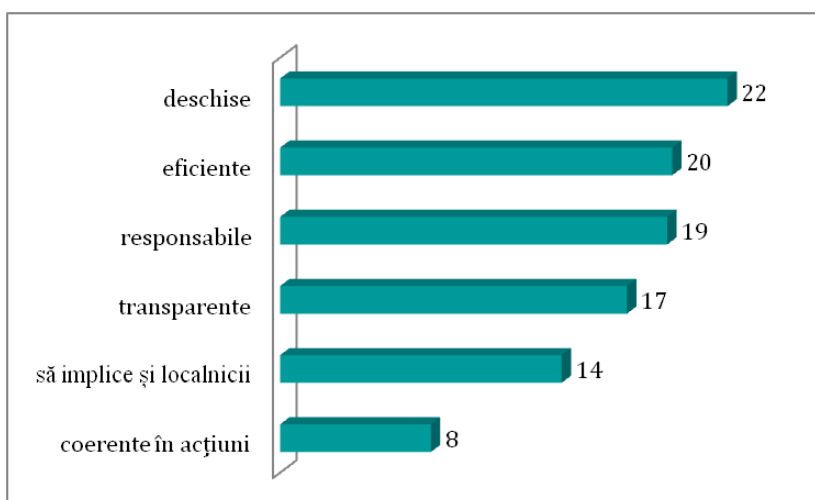

Fig. 37: Imaginea „ideală” a APL-ului în conștiința respondenților, %

Nu în ultimul rând, trebuie să amintim despre faptul că implicarea civică a populației și conclucrarea cu APL se va realiza atunci când imaginea acestuia din urmă se va apropia de tipul ideal pe care îl are populația despre APL. Incompatibilitatea dintre imaginea pe care o deține *de facto* APL-ul și reprezentarea ideală a acestuia în conștiința colectivă poate conduce la neîncrederea populației, la distanțare și inactivism civic; deși poate părea neveridică această rațiune, totuși pe plan psihologic – aceasta poate avea impact considerabil. Acest fapt ne-a determinat să identificăm imaginea sau tipul ideal al APL-ului în conștiința localnicilor satului Tohatin. Astfel, APL-ul ar trebui să manifeste deschidere față de localnici, să fie eficient în acțiunile sale, să fie responsabil și apoi transparent și să implice și localnicii în deciziile pe care le iau. Cel mai puțin, în această tablou, contează coerența acțiunilor. (Fig.37)

MODELE, TENDINȚE ȘI BARIERE ÎN PARTICIPAREA CIVICĂ LA PROCESUL DECIZIONAL

Dincolo de estimările efectuate asupra atitudinii civice a populației din satul Tohatin, un al obiectiv al studiului a prevăzut stabilirea modelului actual de participare în procesul decizional la nivel de comunitate al localnicilor. Din analiza datelor calitative furnizate de participanți la discuțiile de focus-grup s-a creionat următorul tablou al tendințelor de implicare civică a populației din satul Tohatin:

Per ansamblu în comunitate „nu prea există cultura implicării civice”. Aproximativ „60% din populația comunei are un stil de viață individualist”. Pentru ei „există doar goana după a supraviețui”. Restul populației, chiar dacă manifestă un spirit civic sporit, de cele mai multe ori acesta este inefficient datorită suspiciunilor nefondate dintre cetățeni.

Astfel, din relatările participanților s-a atestat că există două grupări ale populației active civic pe care le putem denumi ca: grupul de inițiativă și grupul contestatarilor. Logica e următoarea: grupul de inițiativă înaintează către autoritățile publice locale anumite propuneri sau vine cu anumite idei, iar grupul contestatarilor începe a suspecta aceste inițiative că ar avea în spate alte interese meschine – „unii văd doar interese în orice propui și de aceea unele inițiative se stopează chiar, cum să zic, de la naștere”. Grupul contestatarilor, din informațiile

furnizate, întrunește persoane cu niveluri de studii diferite, de vârste diferite, cu experiențe diferite, ceea ce face dificilă stabilirea unor caracteristici socio-demografice. Unicul atribut, pe care toți îl întrunesc, este afilierea politică la un anumit partid, care se află în opoziție.

Participanții la discuții percep această situație ca travaliul opoziției pentru a câștiga încrederea cetățenilor prin analiza critică, monitorizarea și evaluarea fiecărei decizii luate de către APL. Deși văd un lucru pozitiv în acest sens, totuși ei menționează faptul că criticarea și suspectarea fiecărei acțiuni civice ale oponentilor politici sau a localnicilor de bună credință, dusă în derivă, obstrucționează implementarea unor propuneri. În general, interlocutorii nu au condamnat această situație argumentând că *„cum e nivelul politic din Republică, așa este și în comune”*, când ajung în funcție – *„funcția parcă le ia gândurile și se schimbă”*.

Referitor la participarea civică a actorilor sociali și a agenților economici, participanții la focus-grup o percep ca fiind una egoistă și oportunistă – *„nu se implică la nivelul dorit”, „implicarea lor ține de strictul lor interes”*. Iar ca dovadă invocă munca dusă de reprezentanții Primăriei Tohatin în vederea amenajării spațiului din incinta imobilului pe care-l dețin.

O altă modalitate de implicare civică, considerată de localnicii satului Tohatin, este participarea specialiștilor la volantă, unde pot să-și expună și să-și exprime opiniile referitor la diverse probleme sau aspecte ce țin de viața socială din localitate. Însă rămâne deja la discreția Consiliului local dacă le promovează mai departe pe ordinea de zi a ședințelor APL.

În ceea ce privește transparența decizională a APL-ului, interlocutorii au subliniat că aceasta este vizibilă acum deoarece *„ședințele sunt deschise și se transmit live; se pun și înregistrările ședințelor, adică sunt accesibile pentru toți”*. Oricine care dorește și este interesat se poate informa despre activitățile APL-ului. În general, *„Primăria publică pe pagina Web toate activitățile sale – pentru că există reglementare prin lege, - adică se practică transparența”*. O doleanță a participanților în acest context a fost ca informația să fie mai vizibilă – *„legea spune să fie plasată informația și pe pagina Web și pe panou, astfel încât să fie accesibilă pentru toate păturile sociale”*.

Slaba implicare civică a populației în procesul decizional, în opinia intervievaților, este condiționată de dezinteresul, atât în rândul reprezentanților APL, cât și a localnicilor. Adică, consilierii locali sunt activi doar pe perioada electorală, apoi *„funcția parcă le ia gândurile”* și aceștia nu mai consultă părerea localnicilor. Însă ei sunt obligați să-i *„consulte pe oameni, pentru că îi reprezintă, și deciziile luate de către ei trebuie să fie în folosul localnicilor”*.

De cealaltă parte sunt localnicii, care chiar dacă se prezintă la ședințe sau dezbateri publice sunt *„sceptici în comunicare”, „nu sunt dornici să afle informații utile din prima sursă”*. Explicația oferită constă în primul rând în *„activismul și interesul fiecărui cetățean. Dacă îl interesează, singur se informează despre deciziile luate și apoi caută explicații de la consilieri, dacă nu sunt de acord cu poziția respectivă”, „se interesează de argumentele care au stat la baza deciziei luate”*. În al doilea rând, se constată în rândul localnicilor *„lipsa de curaj de a-și expune opinia în public”*, teama de a nu fi discriminat datorită unei opinii contrare sau pentru *„punerea unei întrebări incomode pentru autorități”*, teama de a nu-i fi desconsiderată opinia, datorită statusului modest deținut.

O altă interpretare a modestei implicări civice, dată de către participanții la focus-grup, relevă specificul fiecărei generații în ceea ce privește deținerea conștiinței civice. Astfel participanții – adulți au subliniat că populația de vârstă a treia, datorită faptului că au activat în perioada comunistă, și-au însușit ideologia sovietică când *„cineva trebuia să le facă, să le dea și ei doar să savureze”, „cineva să-și bată capul pentru el”, „nu-s obișnuiți să-și asume niște responsabilități, ei sunt doar cei care critică și arată cu degetul”*. Din acest considerent,

interlocutorii cred că cei care se implică cel mai mult civic sunt adulții din „clasa de mijloc”, cei care prin propriul efort și-au creat viitorul. Experiențele pe care le-au acumulat de-a lungul timpului sunt împărtășite și diseminate acum prietenilor, așa încât aceștia să aibă un model de soluționare a unei probleme sau de inițiere a unei acțiuni, căci „*cel mai important nu este să dorești să faci, ci cum să faci. Ce folos este să dorești să faci, dacă nu știi cum să faci?*”

Tinerii sunt și ei demotivați de a se implica într-o majoritate substanțială în procesul decizional. Cauza invocată ar fi nesiguranța zilei de mâine. Din acest motiv, în rândul tinerilor există două grupări: unii care mizează pe plecarea peste hotarele țării pentru a se realiza și aceștia evită să se implice în acțiunile civice din localitate; iar alții care vor să muncească și să-și construiască viitorul în țară - sunt cei activi civic. Însă, această din urmă categorie, oricât de motivată nu ar fi de a rămâne în țară, datorită impedimentelor create de politicile statului și de legislația fiscală, nu va rezista și va migra acolo unde statul oferă condiții de a se realiza. „*Tinerii au două opțiuni: ori pleci peste hotare (cei leneși), ori muncești mult ca să schimbi ceva acasă; ei încearcă și dacă văd că e greu, renunță și se duc pe o cale mai ușoară – pleacă peste hotare.*” Inactivismul civic în rândul tinerilor este explicat de către aceștia prin faptul că:

- Unii tineri au frică;
- Alții se complexează;
- Adolescenții nu au niciun interes în ceea ce privește activitățile din Tohatin, au alte interese – să petreacă cu prietenii sau să-și satisfacă unele vicii;
- Lipsa comunicării dintre APL și tineri;
- Lipsa informațiilor referitor la cine trebuie să se adreseze într-o situație de criză;
- Întreținerea și promovarea unei concurențe oarbe în locul conlucrării și colaborării dintre tineri;
- Tinerii nu sunt motivați să se implice pentru că nu sunt nici invitați ca să se implice;
- APL-ul nu se implică în dezvoltarea tinerilor, pentru că nu prea are încredere în ei;
- Lipsa oportunităților pentru tineri la nivel local.

Pentru a spori nivelul de implicare civică al localnicilor satului Tohatin și de a eficientiza conlucrarea dintre APL și băștinași, participanții la discuțiile de focus-grup au sugerat 3 modele de implicare civică în procesul decizional, pe care le-am denumit în felul următor: modelul cooperării intergeneraționale; modelul pragmatic; modelul colaborativ.

Modelul cooperării intergeneraționale. Acest model presupune recunoașterea valorii fiecărei generații în parte și valorificarea acesteia prin conjugarea eforturilor în vederea realizării a diverse lucruri pentru comunitate și nu numai. Generația celor de vârstă a treia, „*chiar dacă nu se prea implică*”, dispune totuși de multă experiență și cunoștințe, care trebuiesc „exploatate”. Generația adulților este cea care „*vrea să facă totul într-un timp foarte scurt*”. Cel mai bun stimulator pentru ei este „*crearea condițiilor și capacității de a se manifesta, de a se evidenția și a se descoperi pe sine*”. Generația tinerilor este constituită din „*persoane începătoare*” cărora le este caracteristic elanul de a se implica în diverse activități – „*le cunosc pe toate, le pot pe toate și dă-le voie că ei singuri se descurcă*”. Prin urmare, cooperarea intergenerațională presupune întrunirea la un loc a experienței vârstnicilor, a entuziasmului tinereții și a dorinței adulților – condițiile de bază în procesul de elaborare și realizare a diverse lucruri. Din acest considerent, autoritățile publice locale ar trebui să beneficieze pe deplin de aceste resurse, care se pot completa și susține reciproc, și să le creeze mediul optim de implicare civică. Pe lângă acest fapt, modelul de cooperare intergenerațională va crea și „armonia dintre generații” evitând, astfel, conflictul intergenerațional.

Modelul pragmatic. Acest model este considerat a fi cel mai eficient și presupune munca efectivă în teren. Adică satul să fie împărțit în câteva sectoare, care să fie tutelate de câte un reprezentant al autorităților publice locale / consilier. Acesta, măcar o dată la jumătate de an să meargă și să investigheze situația în teren organizând ședințe directe cu localnicii, prin care să se informeze despre problemele existente din sector, precum și soluțiile pe care le văd și le propun oamenii, pentru că „*la întrunirile comune se cunosc mai bine problemele și apar și soluții*”. În așa mod, se poate crea premise ale stimulării participării civice a localnicilor la procesul decizional.

Modelul colaborativ. Acesta presupune colaborarea de comun acord a autorităților publice locale cu localnicii și diverse structuri existente în comunitate. Ideea este că localnicii cunosc cel mai bine problemele comunitare, pentru că se confruntă frecvent cu ele și uneori dețin și soluția acestor probleme. Autoritatea publică locală este delegată și investită cu putere de către populație pentru a o reprezenta legal. Ea este cea care cunoaște resursele bugetare disponibile și cum ar trebui să le utilizeze. În momentul în care se constată că există deficit de resurse pentru a rezolva o problemă din comunitate, ar trebui să fie implicate și alte structuri, organizații și actori din comunitate pentru a suplimenta bugetul. În acest fel, modelul colaborativ îi aduce la o masă comună pe APL, localnici și alți actori/structuri din comunitate, asigurând implicarea civică a tuturor.

Cu toate acestea, participanții au subliniat că aceste modele vor fi eficiente numai în cazul în care cetățenilor/localnicilor le vor fi asigurate necesitățile de bază (nevoile fiziologice primare) și nevoia de siguranță și securitate personală. În caz contrar - va fi un eșec total, pentru că omul care trăiește cu „*frica zilei de mâine*” nu are absolut nicio motivație și niciun interes de a se implica civic, pentru comunitate.

CONCLUZII

Republica Moldova, deși împlinește trei decenii de la proclamarea independenței și a suveranității sale, mai este încă tributară vechilor ideologii comuniste. Conștiință colectivă se mai află încă în perioada de tranziție de la executarea obediență a unor imperative la asumarea rolului de a decide singur viitorul. Tergiversarea acestei perioade depinde foarte mult și de alte evenimente politice, economice și sociale, care precipită lucrurile nu în favoarea unei atitudini civice conștiente, responsabile și asumate. Această concluzie derivă din rezultatele studiului efectuat asupra profilului participării civice în procesul decizional al populației din satul Tohatin, municipiul Chișinău. Ca și argumente justificative servesc realitățile identificate din cercetarea cantitativă și calitativă. Astfel:

- Valorile civice, deși sunt apreciate ca fiind importante, totuși nu primează, întâietate având valorile individuale și cele de afirmare socială;
- Implicarea civică și dialogul cu APL este mai importantă pentru persoanele care trăiesc și funcționează într-un mediu dinamic, dacă nu instabil, deoarece aceasta este unica soluție viabilă pentru reducerea nivelului de incertitudine și risc pe care-l experimentează;
- Analiza problemelor comunitare în vederea soluționării lor nu depășește cercurile private (familia) sau de proximitate (vecinii și prietenii) ale localnicilor, ceea ce demonstrează lipsa activismului civic;
- Mai mult de jumătate dintre localnici (61%) au avut ocazia, măcar o dată, ca să se implice în rezolvarea unor probleme din comunitate. Modalitățile de implicare cele mai

frecvente au fost: sesizarea APL-ului, inițierea soluționării problemei, organizarea discuțiilor cu scopul mobilizării localnicilor.

- Ceilalți localnici, care sunt pasivi civic, își motivează conduita prin faptul că: nu cunosc bine situația pentru ca să intervină eficient; nu au timp pentru activități civice; nu le mai permite vârsta; trebuie să se implice în rezolvarea problemelor doar persoanele competente; rezolvarea problemelor nu depinde de localnici; sunt delegate persoane în APL cărora le revine misiunea de a rezolva problemele comunității.
- Analizând frecvența implicării localnicilor în procesul decizional se remarcă o diferență considerabilă între ceea ce percep localnicii că trebuie să facă și atitudinea propriu-zisă. Dacă 86% menționează că participarea la procesul decizional din comunitate este importantă, atunci numai 21% dintre ei acționează în consecință.
- De obicei, persoanele cele mai active civic sunt reprezentate de bărbați - un bărbat din patru și o femeie din șase - din considerentul că funcțiile de conducere sunt în marea majoritate ocupate de bărbați.
- Având în vedere că ședințele Consiliului Local sunt publice și se transmit online, participarea localnicilor este foarte modestă - participă doar cei pe care îi interesează viața socială din comunitate. Neparticiparea la ședințe este motivată de lipsa de curaj de a-ți expune public opinia, de a adresa întrebări, de insinuarea discreditării sau desconsiderării opiniei personale.
- Interesul de a fi bine informat despre activitățile demarate în cadrul APL s-a regăsit la majoritatea localnicilor. Cu toate acestea populația nu se informează din prima sursă (consilierii locali) ci de la terțe persoane, care nu dețin informații despre motivația deciziilor luate.
- Opinia localnicilor despre transparența modestă a APL-ului în procesul de elaborare a deciziilor nu poate fi verosimilă din motivul dezinteresului populației în ceea ce privește implicarea civică.
- În general, populația din Tohatin are un stil de viață individualist. Fiecare se focusează doar pe bunăstarea personală, neacordând atenție vieții sociale din comunitate. Motivul invocat în acest caz este lipsa culturii civice, din care ar deriva și responsabilitatea civică.
- Organizarea și conducerea vieții sociale din comunitate cade de multe ori sub incidența politicului, ceea ce induce neîncrederea localnicilor de a se implica civic.
- Cauza majoră în participarea modestă la actul decizional din comunitate este pusă în seama lipsei de securitate și siguranță în viitorul proxim, dar și a modalității de educarea a noilor generații, care încă mai insistă pe ideea de conformare la realitățile existente și nu pe schimbare și dezvoltare.
- Ținând cont de realitățile vieții sociale din satul Tohatin, participanții la cercetare au propus prin trei modele viabile pentru sporirea implicării civice a populației în procesul decizional, pe care APL-ul le-ar putea prelua și transpune în practică.

RECOMANDĂRI

În vederea sporirii conștiinței civice colective, care ar motiva atitudinea și conduita civică de implicare în viața socială din comunitate și în procesul decizional, propunem:

- Consilierii locali să organizeze ședințe directe cu localnicii pe fiecare sector separat pentru a vedea situația de facto, opinia localnicilor – fapt care ar consolida încrederea dintre populație și APL și ar spori inițiativa localnicilor de a se implica în viața socială din comunitate.
- Dezvoltarea culturii civice și responsabilizarea localnicilor prin efectuarea unor lecții sau seminarii publice.
- Organizarea unei campanii de sensibilizare a populației despre efectele iresponsabilității și lipsei de implicare civică.
- Motivarea populației de a se implica civic prin împărtășirea și diseminarea unor istorii de succes ale consătenilor lor.
- Cultivarea valorilor culturii civice în școală prin sporirea numărului de ore pe această tematică în curricula disciplinei Educația civică.
- Organizarea unor concursuri pentru tineri în care să fie valorificate cele mai frumoase și ingenioase inițiative civice.
- Inițierea unor cursuri de scurtă durată, cu acces liber pentru populație, pe tematica dezvoltării personale, sporirea încrederii în sine, dezvoltarea abilității de leadership, advocacy, lobby, scrierea de proiecte și fundraiser.
- Stimularea implicării civice a tinerilor din școală prin recunoașterea și valorificarea, măcar simbolică, a rezultatelor obținute din munca de voluntar.

ANEXE

Anexa 1

GHID DE MODERARE

„SPORIREA PARTICIPĂRII CIVICE ÎN PROCESUL DECIZIONAL ÎN SATUL TOHATIN”

<i>Etape</i>	<i>Tehnică</i>
Introduce re 10 min.	- Prezentarea moderatorului - Prezentarea scopului cercetării - Încurajarea participanților de a participa, de a fi activi (nu sunt răspunsuri „greșite” sau „corecte”) - Prezentarea fiecărui participant: <i>nume, vîrstă, studii, profesie, naționalitate.</i>
Problemele prioritare ale comunității și implicarea localnicilor în rezolvarea lor 30 min	Povestiți-ne despre situația din localitate la momentul actual, cu ce probleme se confruntă: <i>la nivel de infrastructură locală, angajarea în câmpul muncii, evenimente culturale, etc.</i> În opinia dvs. care este cauza acestor probleme? Cine ar trebui să le rezolve? Ce se întreprinde pentru a fi soluționate? De către cine? Și cum se face? Cât de mult se implică oamenii în soluționarea problemelor locale? Și cum se implică – donații, prestează servicii, scriu petiții, anunță primăria etc.? Cât de cooperanți sunt locuitorii privind implicarea rezolvarea unor probleme (dacă se organizează în grupuri pentru a rezolva problemele)? Povestiți-ne despre cazuri când localnicii s-au organizat pentru a rezolva o problemă. Dvs. personal, cum credeți, cine ar trebui să depisteze problemele din comunitate și cine ar trebui să le soluționeze? De ce? Argumentați răspunsul. Cât de mulțumiți sunteți față de localitatea în care locuiți? De ce, argumentați.
Implicarea populației în procesul decizional 30 min	La general vorbind, în comunitatea dvs. cine ia deciziile – instituții, persoane? Care este modalitatea de a se lua decizii în comunitate? Povestiți procesul: sesizarea problemei, anunțarea populației, dezbateri, decizia luată, informarea populației despre decizia luată, transparența în procesul decizional. După părerea dvs. este normal de a se lua deciziile în așa format? De ce? Argumentați? Ar exista și alte modalități de luare a deciziilor? Care sunt acestea și care este procedura lor? Din cunoștințele și experiența dvs. populația este implicată în procesul decizional? Dacă da, cum? Dacă nu, de ce? Care ar fi cauza pentru care populația nu se implică la maximum în procesul decizional: lipsa de motivație a localnicilor (de ce nu există motivație de implicare în rândul lor) sau impedimente din partea APL? Povestiți care sunt acestea. Ce categorii de vîrstă se implică mai mult în procesul decizional și de ce? Care grupuri de populație (antreprenori, profesori, bussinesman, politicieni etc) se implică mai mult? Și cine - bărbații sau femeile? Cum vă explicați?

Modalități de sporire a participării localnicilor în procesul decizional 30 min	Ce înțelegeți dvs. prin proces decizional? Dar prin factori de decizie? Cine credeți că ar trebui să ia decizii în localitatea dvs.? De ce? Argumentați. Cum apreciați dvs. nivelul sau disponibilitatea localnicilor de a se implica în procesul decizional din comunitate? Argumentați. Dvs. personal cât de deschis sunteți de a vă implica în procesul decizional din comunitate? Cum ar putea fi motivați/ce i-ar putea motiva pe localnici pentru a se implica în procesul decizional sau în rezolvarea anumitor probleme din localitate? Cum anume? Pe categorii de vârstă, grupuri sociale, genuri? Care sunt avantajele participării localnicilor în procesul decizional și sunt dezavantajele, în opinia dvs.?
Încheiere 10 min.	▪ Ce așteptări/doleanțe aveți Dvs de la factorii de decizie? ▪ Ce ați dori ca să se schimbe în comunitatea dvs.? ▪ Credeți că va exista o schimbare? Care ar fi această? ▪ Cum vedeți comunitatea dvs. în următorii 5 ani, dar peste 10 ani? ▪ Care ar fi nivelul de implicare al localnicilor în procesul decizional și în rezolvarea problemelor localității? Explicați.